

A TÖRVÉNYSZÉK ÍTÉLETE (negyedik tanács)

2011. szeptember 20.*

A T-394/08., T-408/08., T-453/08. és T-454/08. sz. ügyekben,

a **Regione autonoma della Sardegna (Olaszország)** (képviselik: A. Fantozzi, P. Carrozza és G. Mameli ügyvédek)

felperesnek a T-394/08. sz. ügyben,

támogatják:

a **Selene di Alessandra Cannas Sas** (székhelye: Cagliari [Olaszország]),

a **HGA Srl** (székhelye: Golfo Aranci [Olaszország]),

a **Gimar Srl** (székhelye: Sassari [Olaszország]),

a **Coghene Costruzioni Srl** (székhelye: Alghero [Olaszország]),

* Az eljárás nyelve: olasz.

a **Camping Pini e Mare di Cogoni Franco & C. Sas** (székhelye: Quartu Sant'Elena [Olaszország]),

az **Immobiliare 92 Srl** (székhelye: Arzachena [Olaszország]),

a **Gardena Srl** (székhelye: Santa Teresa di Gallura [Olaszország]),

a **Hotel Stella 2000 Srl** (székhelye: Olbia [Olaszország]),

a **Vadis Srl** (székhelye: Valledoria [Olaszország]),

a **Macpep Srl** (székhelye: Sorso [Olaszország]),

a **San Marco Srl** (székhelye: Alghero),

a **Due Lune SpA** (székhelye: Milánó [Olaszország]),

a **Nicos Residence Srl** (székhelye: Santa Teresa di Gallura),

Rosa Murgese (lakóhelye: Iglesias [Olaszország]),

a **Mavi Srl** (székhelye: Arzachena),

a **Hotel Mistral di Bruno Madeddu & C. Sas** (székhelye: Alghero),

a **L'Esagono di Mario Azara & C. Snc** (székhelye: San Teodoro [Olaszország]),

a **Le Baganville di Cogoni Giuseppe & C. Snc** (székhelye: Villasimius [Olaszország]),

a **Le Dune di Stefanelli Vincenzo & C. Snc** (székhelye: Arbus [Olaszország])

(képviselek őket: G. Dore, F. Ciulli és A. Vinci ügyvédek)

beavatkozók a T-394/08. sz. ügyben,

az **SF Turistico Immobiliare Srl** (székhelye: Orosei [Olaszország], képviseli:
L. Marcialis ügyvéd)

felperesnek a T-408/08. sz. ügyben,

a **Timsas Srl** (székhelye: Arezzo [Olaszország], képviselik: D. Dodaro, S. Pinna és S. Cianciullo ügyvédek)

felperesnek a T-453/08. sz. ügyben,

a **Grand Hotel Abi d'Oru SpA** (székhelye: Olbia, képviselik: D. Dodaro, S. Cianciullo és R. Masuri ügyvédek)

felperesnek a T-454/08. sz. ügyben

az **Európai Bizottság** (képviselek a T-394/08. és T-454/08. sz. ügyben: E. Righini, D. Grespan és C. Urraca Caviedes, a T-408/08. sz. ügyben: E. Righini és D. Grespan, a T-453/08. sz. ügyben: D. Grespan és C. Urraca Caviedes, meghatalmazotti minőségben)

alperes ellen a T-394/08., T-408/08., T-453/08. és T-454/08. sz. ügyekben

a C 1/04 (ex NN 158/03 és CP 15/2003) támogatási programról szóló „1998. évi 9. sz. regionális törvénnyel kapcsolatos N 272/98. sz. támogatás jogellenes alkalmazásáról” szóló, 2008. július 2-i 2008/854/EK bizottsági határozat (HL L 302., 9. o.)

megsemmisítése iránti kérelem tárgyában, amely törvénnyel a Regione autonoma della Sardegna támogatásokat nyújtott Szardíniában a szállodaiiparban megvalósított kezdeti beruházásokhoz,

A TÖRVÉNYSZÉK (negyedik tanács),

tagjai: I. Pelikánová elnök (előadó), K. Jürimäe és M. van der Woude bírák,

hivatalvezető: J. Palacio González főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2011. február 16-i tárgyalásra,

meghozta a következő

Ítéletet

A jogvita előzményei

- ¹ A Regione autonoma della Sardegna (a továbbiakban: Szardínia régió) 1998. március 11-én elfogadta a legge regionale n° 9, incentivi per la riqualificazione e l'adeguamento delle strutture alberghiere e norme modificative e integrative della legge regionale 14 settembre 1993, n. 40 (interventi creditizi a favore dell'industria alberghiera) törvényt (a szállodaépületek felújítását és korszerűsítését ösztönző intézkedésekről, valamint

az 1993. szeptember 14-i 40. sz. regionális törvényt módosító és kiegészítő rendelkezésekről szóló 9. sz. regionális törvény, *Bollettino ufficiale della Regione Autonoma della Sardegna*, 9. szám, 1998. március 21., a továbbiakban: 9/1998 törvény), amely 1998. április 5-én lépett hatályba.

- 2 E törvény 2. cikke a szállodaágazat vállalkozásai számára a kezdeti beruházásokhoz támogatások és kedvezményes kölcsönök formájában nyújtott támogatásokat, valamint a *de minimis* szabály alapján nyújtott működési támogatásokat vezetett be (a továbbiakban: eredeti támogatási program vagy eredeti program).
- 3 Az olasz hatóságok 1998. május 6-i levelükben bejelentették a 9/1998 törvényt a Bizottságnak, és kötelezettséget vállaltak arra, hogy az eredeti támogatási programot nem alkalmazzák addig, amíg a Bizottság azt jóvá nem hagyja.
- 4 Az olasz hatóságok az 1998. június 22-i levelükben a Bizottság kiegészítő tájékoztatókérésére válaszolva arról tájékoztatták ez utóbbit, hogy az eredeti támogatási program alkalmazására vonatkozó rendelkezéseket csak e program esetleges jóváhagyását követően fogadják el.
- 5 Az olasz hatóságok az 1998. szeptember 28-i levelükben arról is tájékoztatták a Bizottságot, hogy a 9/1998 törvényben előírt támogatások csak olyan projektekhez nyújthatók, amelyeket „később” kell megvalósítani, és hogy e feltételt megerősítik az említett törvény alkalmazására vonatkozó rendelkezések is.
- 6 A Bizottság 1998. november 12-i SG(98) D/9547 határozatában jóváhagyta a 9/1998 törvénnyel bevezetett, „N 272/98 – Olaszország – a szállodaipar javára nyújtott támogatás” elnevezésű támogatási programot (a továbbiakban: jóváhagyó határozat).

E határozatban a Bizottság megállapította, hogy ez eredeti támogatási program az EK 92. cikk (3) bekezdésének a) pontja (jelenleg az EK 87. cikk (3) bekezdésének a) pontja) értelmében összeegyeztethető a közös piaccal.

- 7 A Szardínia régió Assessore del Turismo, Artigianato e Commercio (idegenforgalmi, kézműipari és kereskedelmi tanácsos) 1999. április 29-én elfogadta a decreto n° 285, esecutività della deliberazione della giunta regionale n. 58/60 del 22.12.1998 come modificata dalla deliberazione n° 16/20 del 16.03.1999 che approva la direttiva di attuazione prevista dall'art. 2 della LR 11 marzo 1998 n. 9 disciplinante: incentivi per la riqualificazione delle strutture alberghiere e norme modificativi della LR 14.9.1993 n. 40 rendeletet (a 9/1998 törvény alkalmazásáról szóló 285. sz. rendelet, *Bollettino ufficiale della Regione Autonoma della Sardegna*, 15. szám, 1999. május 8., a továbbiakban: 285/1999 rendelet).
- 8 A 285/1999 rendelet 2. cikke értelmében az eredeti támogatási programot kérelembenyújtásra felhívó eljárás keretében kellett alkalmazni. Ugyanezen rendelet 4., illetve 5. cikke előírta, hogy a támogatások olyan projektekhez nyújthatók, amelyek a támogatási kérelmek benyújtását követően megvalósítandók, és hogy a támogatható kiadásoknak az említett kérelmeket követően kell felmerülniük. A 285/1999 rendelet „Átmeneti rendelkezés” című 17. cikke azonban előírta, hogy a rendelet első alkalmazásának szakaszában az 1998. április 5-ét, azaz a 9/1998 törvény hatálybalépését követően felmerült kiadások vagy megvalósított beruházások támogathatók.
- 9 Szardínia régió 2000. július 27-én elfogadta a 33/3 határozatot (deliberazione n° 33/3), amely a 285/1999 rendeletet érintő eljárási hibák miatt e rendeletet hatályon kívül helyezte, valamint elfogadta a 33/4 határozatot (deliberazione n° 33/4), amely az eredeti támogatási program alkalmazására vonatkozóan új rendelkezéseket vezetett be.

- 10 Ugyanezen a napon Szardínia régió elfogadta továbbá a 33/6 határozatot (deliberazione n° 33/6), amely kimondta, hogy amennyiben a 285/1999 rendelet közzététele, amely rendelet a közösségi szabályoknak nem megfelelő rendelkezéseket tartalmazott, a támogatások potenciális kedvezményezettjeiben olyan várakozást kelthetett, hogy valamennyi, 1998. április 5-ét követően megvalósított munkálat támogathatónak tekintendő, a 9/1998 törvény első alkalmazásakor figyelembe kell venni az ezen időpontot követően elvégzett munkálatokat, amennyiben azok az első éves pályázati felhívás keretében támogatási kérelem tárgyát képezték.
- 11 Az olasz hatóságok 2000. november 2-i levelükben – a Bizottság azon kérdésére válaszolva, hogy milyen hasznos intézkedéseket irányoztak elő annak érdekében, hogy 2000. január 1-jétől biztosítsák a létező támogatási programoknak a regionális állami támogatásokról szóló 1998. március 10-i iránymutatással (HL C 74., 9. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 226. o., a továbbiakban: 1998. évi iránymutatás) való összeegyeztethetőségét – tájékoztatták a Bizottságot a 9/1998 törvény alkalmazására vonatkozó rendelkezésekről, megküldve számára a 33/4 határozat másolatát, a 33/6 határozatot azonban nem említették meg.
- 12 Szardínia régió 2000. december 29-én közzétette az eredeti támogatási programot végrehajtó első pályázati felhívást.
- 13 A Bizottság 2001. február 28-i levelében a 9/1998 törvény alkalmazására, valamint a pályázati felhívások mechanizmusára, és arra vonatkozóan kért kiegészítő információkat az olasz hatóságoktól, hogy az említett mechanizmus keretében milyen módon tartják be azon rendelkezést, amely értelmében a kérelmet a projekt kivitelezésének megkezdése előtt kell benyújtani.
- 14 Az olasz hatóságok 2001. április 25-i levelükben, amelyhez újból a 33/4 határozatot csatolták, megerősítették, hogy a támogatási program, ahogyan azt alkalmazzák, megfelel az 1998. évi iránymutatásnak.

- 15 A Bizottság 2003. február 21-én panaszt kapott, amely szerint az eredeti támogatási programot visszaélésszerűen alkalmazzák. E panaszt követően a Bizottság 2003. február 26-án további információkat kért az olasz hatóságoktól.
- 16 Az olasz hatóságok 2003. április 22-i levelükben válaszoltak a Bizottság kiegészítő tájékoztatáskérésére, első alkalommal említve a 33/6 határozatot.
- 17 A Bizottság 2004. február 3-i határozatával megindította az [eredeti támogatási program] visszaélésszerű alkalmazására vonatkozó, az EK 88. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást (HL C 79., 4. o., a továbbiakban: eljárást megindító határozat). E határozatban a Bizottság kifejtette, hogy az olasz hatóságok azáltal, hogy a támogatás kérelmezésének időpontját megelőzően megkezdett beruházási projektekhez engedélyezték támogatások nyújtását, nem tartották be a jóváhagyó határozatban foglalt kötelezettséget, sem pedig az 1998. évi iránymutatásban előírt feltételeket. A Bizottság ez alapján megállapította, hogy lehetséges, hogy az eredeti támogatási programot az EK [88.] cikk alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, 1999. március 22-i 659/1999/EK tanácsi rendelet (HL L 83., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 339. o.) 16. cikke értelmében visszaélésszerűen alkalmazzák, és kifejezte kétségeit a támogatás kérelmezésének időpontját megelőzően megkezdett beruházási projektekhez nyújtott támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségével kapcsolatban.
- 18 Az olasz hatóságok 2004. április 19-én megküldték a Bizottságnak észrevételeiket. A Bizottság 2004. április 30-án megkapta a T-454/08. sz. ügy felperese, a Grand Hotel Abi d'Oru SpA észrevételeit. A Bizottság 2005. június 25-én további információkat kapott az olasz hatóságoktól.
- 19 A Bizottság 2006. november 22-én elfogadta az EK 88. cikk (2) bekezdése szerinti C 1/2004. sz. folyamatban lévő eljárás helyesbítéséről és kiterjesztéséről szóló határozatot (HL 2007. C 32., 2. o., a továbbiakban: helyesbítő határozat). E határozatban „Az eljárás helyesbítésének és kiterjesztésének okai” cím alatt a Bizottság többek között

rámutatott arra, hogy az eljárást megindító határozat a 33/6 határozatot nem említi, noha e jogi aktus alapján nyújtottak 28 esetben támogatást a támogatás kérelmezésének időpontját megelőzően megkezdett beruházási projektekhez, nem pedig a 33/4 határozat alapján, ahogyan azt az eljárást megindító határozat tévesen megemlíti. Továbbá a Bizottság kiemelte, hogy a 659/1999 rendelet 16. cikke értelmében a támogatás visszaélészerű felhasználásának fogalma, amelyre az eljárást megindító határozat hivatkozik, olyan helyzetekre vonatkozik, amikor az engedélyezett támogatás kedvezményezettje a támogatás nyújtásáról szóló határozatban megállapított feltételekkel ellentétesen használja fel a támogatást, nem pedig olyan helyzetekre, amikor a tagállam a létező támogatási programot módosítva új jogellenes támogatást vezet be (a 659/1999 rendelet 1. cikkének c) és f) pontja).

A megtámadott határozat

- 20 A Bizottság 2008. július 2-án elfogadta a C 1/04 (ex NN 158/03 és CP 15/2003) támogatási programról szóló „1998. évi 9. sz. regionális törvénnyel kapcsolatos N 272/98. sz. támogatás jogellenes alkalmazásáról” szóló 2008/854/EK határozatot (HL L 302., 9. o., a továbbiakban: megtámadott határozat).
- 21 E határozatban a Bizottság többek között kiemelte, hogy a 33/6 határozat a bejelentett intézkedésbe olyan módosításokat vezetett be, amelyek a jóváhagyó határozat szövegével nem összeegyeztethetők. Az EK 88. cikk (3) bekezdését, valamint az Olasz Köztársaságot az EK 10. cikk értelmében terhelő együttműködési kötelezettséget megsértve a 33/6 határozatot nem jelentették be a Bizottságnak. Következésképpen a Bizottság szerint a támogatási program, ahogyan azt ténylegesen alkalmazzák, nem tartja tiszteletben a jóváhagyó határozatot, ennél fogva jogellenesnek kell tekinteni azon támogatási projekteket, amelyek kivitelezése azelőtt kezdődött el, mielőtt bármiféle támogatási kérelmet benyújtottak volna.

- 22 A kérdéses támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségét illetően a Bizottság, miután utal az eljárást megindító határozatban és a helyesbítő határozatban általa elvégzett értékelésre, a közös piaccal összeegyeztethetetlennek tartja a támogatási kérelem benyújtásának időpontjában hatályos vonatkozó végrehajtási szabályok alapján olyan projektekhez nyújtott egyedi támogatásokat, amelyek támogatható kiadásai a kérelem benyújtását megelőzően merültek fel, és amely támogatások meghaladják az [EK] 87. és az [EK] 88. cikknek a csekély összegű (*de minimis*) támogatásokra való alkalmazásáról szóló, 2001. január 12-i 69/2001/EK rendeletnek (HL L 10., 30. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 138. o.) megfelelően kiszámított azon *de minimis* összeget, amelyhez a kedvezményezett ezen időpontban hozzájuthatott volna.
- 23 A megtámadott határozat rendelkező része kimondja:

„1. cikk

Az 1998. évi 9. regionális törvény alapján odaítélt állami támogatások, melyeket [az Olasz Köztársaság] jogellenesen valósított meg a 33/6. sz. közigazgatási határozattal és az első pályázati felhívással, a közös piaccal nem összeegyeztethetők, hacsak a támogatás kedvezményezettje e program alapján egy kezdeti befektetési projekttel kapcsolatos munkák megkezdése előtt nem nyújtott be támogatási kérelmet.

2. cikk

(1) Az Olasz Köztársaság az 1. cikkben foglalt program jogcímén nyújtott össze nem egyeztethető támogatásokat a kedvezményezettekől beszedi [helyesen: a kedvezményezettekkel visszafizeteti].

(2) A beszédendő összegek magukban foglalják a támogatásnak a kedvezményezettek számára történt kifizetésének napjától a tényleges visszafizetésig felszámított kamatait.

(3) [...]

(4) Az Olasz Köztársaság e határozat elfogadásának napjától kezdve az 1. cikkben foglalt program értelmében fennálló valamennyi kifizetést semmissé nyilvánítja.

3. cikk

(1) Az 1. cikkben foglalt program keretében nyújtott támogatás visszafizetése azonnali hatályú és tényleges.

(2) Az Olasz Köztársaság garantálja e határozat végrehajtását annak hivatalos kézbesítésétől [helyesen: annak közlésétől] számított négy hónapon belül.

[...]

5. cikk

Ennek a határozatnak az Olasz Köztársaság a címzettje.”

Az eljárás

- 24 A Törvényszék Hivatalához 2008. szeptember 16-án benyújtott keresetlevelével Szardínia régió a T-394/08. sz. ügyben keresetet terjesztett elő.
- 25 A Törvényszék Hivatalához 2008. szeptember 25-én benyújtott keresetlevelével az SF Turistico Immobiliare Srl a T-408/08. sz. ügyben keresetet terjesztett elő.
- 26 A Törvényszék Hivatalához 2008. október 3-án benyújtott keresetlevelével a Timsas Srl a T-453/08. sz. ügyben keresetet terjesztett elő.
- 27 A Törvényszék Hivatalához 2008. október 6-án benyújtott keresetlevelével a Grand Hotel Abi d'Oru SpA a T-454/08. sz. ügyben keresetet terjesztett elő.
- 28 A Törvényszék Hivatalához 2008. december 19-én benyújtott beadványban a Selene di Alessandra Cannas Sas, a HGA Srl, a Gimar Srl, a Coghene Costruzioni Srl, a Camping Pini e Mare di Cogoni Franco & C. Sas, az Immobiliare 92 Srl, a Gardena Srl, a Hotel Stella 2000 Srl, a Vadis Srl, a Macpep Srl, a San Marco Srl, a Due Lune SpA, a Nicos Residence Srl, Rosa Murgese, a Mavi Srl, a Hotel Mistral di Bruno Madeddu & C. Sas, a L'Esagono di Mario Azara & C. Snc, a Le Bugarville di Cogoni Giuseppe & C. Snc és a Le Dune di Stefanelli Vincenzo & C. Snc (a továbbiakban: beavatkozók) kérték, hogy Szardínia régió kérelmeinek támogatása végett beavatkozassanak a T-394/08. sz. ügyre vonatkozó eljárásba. A Törvényszék második tanácsának elnöke 2009. június 15-i végzésével helyt adott e kérelemnek.

- 29 A felek meghallgatását követően a Törvényszék második tanácsának elnöke 2009. június 25-i végzésével a Törvényszék eljárási szabályzatának 50. cikke alapján a szóbeli szakasz lefolytatása céljából egyesítette a T-394/08., T-408/08., T-453/08. és T-454/08. sz. ügyeket.
- 30 A beavatkozók a T-394/08. sz. ügyben 2009. július 27-én nyújtották be beavatkozási beadványukat. A Bizottság 2009. szeptember 21-én megtette az e beadványra vonatkozó észrevételeit. Szardínia régió a Törvényszék Hivatala által kitűzött határidőn belül nem nyújtott be észrevételeket.
- 31 Mivel a Törvényszék tanácsainak összetétele megváltozott, az előadó bírót a negyedik tanácsba osztották be, következésképpen a jelen ügyeket e tanács elé utalták.
- 32 A Törvényszék 2010. december 7-én pervezető intézkedés keretében írásbeli kérdéseket intézett a Bizottsághoz, valamint a Grand Hotel Abi d'Oruhoz, a T-454/08. sz. ügy felpereséhez, amelyekre azok a kitűzött határidőn belül válaszoltak.

A felek kérelmei

- 33 A T-394/08. sz. ügyben a beavatkozók által támogatott Szardínia régió azt kéri, hogy a Törvényszék:
- a megtámadott határozatot semmisítse meg;
  - a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.

34 A T-408/08. sz. ügyben az SF Turistico Immobiliare azt kéri, hogy a Törvényszék:

- elsődlegesen,
  - a megtámadott határozatot semmisítse meg;
  - a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére;
- másodlagosan részben semmisítse meg a megtámadott határozatot, amennyiben az a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánítja a támogatási program egészét, és elrendeli azon összegek beszedését, amelyek a *de minimis* támogatásokra vonatkozó rendelkezésekben előírt határokat meghaladják;
- harmadlagosan,
  - egyrésztől semmisítse meg az 1998. évi iránymutatás 4.2. pontját, amennyiben az kizárja a támogathatóságból a kedvezményezetteknek nyújtott támogatás egészét, anélkül hogy mentesítené a támogatás azon részét, amely a kérelem benyújtását követően megvalósított beruházásokkal függ össze, és funkcionális vagy szerkezeti önállóságot mutat, és
  - másrésztől semmisítse meg a megtámadott határozatot annyiban, amennyiben az elrendeli a kifizetett összegeknek az Olasz Köztársaság általi beszedését, anélkül hogy mentesítené azon támogatást, amely a támogatási kérelem benyújtását követően a kedvezményezett részéről felmerült költségekre vonatkozik, és a megkezdett projekt funkcionálisan vagy szerkezetileg önálló részeivel függ össze.

35 A T-453/08. sz. ügyben a Timsas azt kéri, hogy a Törvényszék:

- a megtámadott határozatot semmisítse meg;
- a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.

36 A T-454/08. sz. ügyben a Grand Hotel Abi d'Oru azt kéri, hogy a Törvényszék:

- a megtámadott határozatot semmisítse meg;
- a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.

37 A Bizottság azt kéri, hogy a Törvényszék:

- a kereseteket utasítsa el;
- a felpereseket kötelezze a költségek viselésére;
- a beavatkozókat kötelezze saját költségeik, valamint a Bizottság részéről a beavatkozásukkal kapcsolatban felmerült költségek viselésére.

A jogkérdésről

38 Miután erről a feleket meghallgatta, a Törvényszék úgy határozott, hogy az eljárási szabályzat 50. cikke alapján ítélethozatal céljából egyesíteni kell a jelen ügyeket.

1. *A T-394/08. sz. ügyben a beavatkozók által hivatkozott néhány jogalap elfogadhatóságáról*

39 A Bizottság kiemeli, hogy a beavatkozók néhány olyan jogalapra hivatkoztak, amelyekre Szardínia régió, a T-394/08. sz. ügy felperese nem hivatkozott, és amelyek tehát ezen ügyben a jogvitának a Szardínia régió által a keresetlevélben hivatkozott jogalapok által meghatározott keretén kívül esnek.

40 A Bizottság szerint ez a következő jogalapokat érinti:

- az arra alapított jogalap, hogy a Bizottság a hivatalos vizsgálati eljárást egy korábbi feltételes határozat megsértésének téves feltételezésére alapozva indította meg;
- a 659/1999 rendelet 9. cikkének megsértésére alapított jogalap, mivel a Bizottságnak a megtámadott határozat elfogadása előtt vissza kellett volna vonnia a jóváhagyó határozatot;

- a 659/1999 rendelet 16. cikkének megsértésére alapított jogalap, amely cikk nem írja elő a már megkezdett eljárás helyesbítését és kiterjesztését;

- az EK 87. cikk (3) bekezdése a) és c) pontjának megsértésére alapított jogalap, mivel a Bizottság tévesen zárta ki a kérdéses támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségét, valamint hogy a megtámadott határozat e tekintetben a korábbi határozatokkal való ellentmondás miatt sérti az indokolási kötelezettséget;

- a 659/1999 rendelet egyes, az eljárási határidőkre vonatkozó rendelkezéseinek, valamint az eljárási ésszerű időtartama elvének megsértésére alapított jogalap;

- a pártatlanság elvének és a verseny védelme elvének megsértésére alapított jogalap;

- a *de minimis* szabály megsértésére alapított jogalap, mivel a Bizottság elmulasztotta levonni a 100 000 eurós, illetve 200 000 eurós összeget azon támogatásokból, amelyeknek a visszatéríttetését elrendelte.

⁴¹ A Bíróság alapokmánya 40. cikkének negyedik bekezdése kimondja, hogy a beavatkozásra vonatkozó kérelemben tett indítványok csak az egyik fél indítványainak támogatására korlátozódhatnak. Az eljárási szabályzat 116. cikkének 4. §-a kimondja, hogy a beavatkozási beadvány többek között tartalmazza a beavatkozó kérelmeit, amelyek valamelyik fél kérelmeinek a teljes vagy részleges támogatására vagy azok ellen irányulnak, valamint a beavatkozó által felhozott jogalapokat és érveket.

- 42 Ezek a rendelkezések feljogosítják a beavatkozót, hogy önállóan felvessen nemcsak érveket, hanem jogalapokat is, amennyiben azok az egyik fél kérelmének támogatására irányulnak, és nem teljesen idegenek a felperes és az alperes közti jogvita alapját képező megfontolásoktól, hiszen ha azok lennének, az már a jogvita tárgyának megváltozását eredményezné (lásd a Törvényszék T-171/02. sz., Regione autonoma della Sardegna kontra Bizottság ügyben 2005. június 15-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-2123. o.] 152. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 43 A Törvényszéknek ezért ahhoz, hogy a beavatkozó által hivatkozott jogalapok elfogadhatóságáról határozzon, meg kell vizsgálnia, hogy azok kapcsolódnak-e a jogvita felek által meghatározott tárgyhöz.
- 44 Amennyiben úgy tűnik, hogy egy keresetet, amelynek az elfogadhatósága vitatott, érdemben mindenképpen el kell utasítani, a bíróság pergazdaságossági okból nyomban határozhat a lényegről (ebben az értelemben lásd a Bíróság C-23/00. P. sz., Tanács kontra Boehringer ügyben 2002. február 26-án hozott ítéletének [EBHT 2002., I-1873. o.] 52. pontját és a C-233/02. sz., Franciaország kontra Bizottság ügyben 2004. március 23-án hozott ítéletének [EBHT 2004., I-2759. o.] 26. pontját). Hasonlóképpen amikor úgy tűnik, hogy egy jogalapot, amelynek az eljárás tárgyhöz való kapcsolódása vitatható, mint más okból elfogadhatatlant vagy mint megalapozatlan mindenképpen el kell utasítani, a bíróság megteheti, hogy ezt a jogalapot anélkül utasítja el, hogy határozná abban a kérdésben, hogy a beavatkozó eltért-e az egyik fél kérelmeinek támogatására vonatkozó szerezétől (a Bíróság C-118/99. sz., Franciaország kontra Bizottság ügyben 2002. január 24-én hozott ítéletének [EBHT 2002., I-747. o.] 64. és 65. pontja, valamint a fenti 42. pontban hivatkozott Regione autonoma della Sardegna kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 155. pontja).
- 45 A jelen ügyben egyrészt meg kell állapítani, hogy a beavatkozók által felhozott jogalapok többségére, amelyekre Szardínia régió nem hivatkozott, a T-408/08., T-453/08. és T-454/08. sz. ügyek felpereseinek valamelyike hivatkozott. Másrészt e jogalapok a lentebb kifejtésre kerülő okokból mindenképpen megalapozatlanok.

- 46 E körülmények között pergazdaságossági okból nem kell megvizsgálni a Bizottság által felhozott elfogadhatatlansági kifogást.

2. A válasz szakaszában felhozott egyes kifogások elfogadhatóságáról

- 47 A Bizottság úgy érvel, hogy a felperesek először a válasz szakaszában új jogalapokra hivatkoztak, amelyeket tehát mint elfogadhatatlanokat el kell utasítani.

A T-394/08. sz. ügy

- 48 A T-394/08. sz. ügyben a Bizottság új jogalapnak tekinti először is a támogatás ösztönző hatásának értékelése során elkövetett nyilvánvaló hibára alapított jogalapot, másodszor a Bizottság vizsgálati kötelezettségének megsértésére alapított jogalapot, harmadszor pedig az arra alapított jogalapot, hogy a támogatás szükségessége elvének a kérdéses program általi megsértése csak látszólagos.
- 49 A Bizottság által vitatott első és harmadik jogalapot illetően kitűnik, hogy a Bizottság által új jogalapoknak minősített fejtegetések valójában csak azon kifogásokat hivatottak részletezni, amelyeket már a keresetlevélben első jogalapként felhoztak.

- 50 Igaz, hogy ezen, Szardínia régió által felhozott első jogalap címe a következő: „Lényeges eljárási szabályok megsértése az indokolás ellentmondásossága miatt: a kedvezményezettek által az »ösztönző hatás« értékelésébe, tehát a »támogatás szükségessége« feltételének értékelésébe vetett bizalom relevanciájának állítólagos hiánya”. Úgy tűnik, e cím a jogalap terjedelmét az indokolási kötelezettség megsértésére korlátozza. Az e címet követő szöveg azonban olyan részleteket is tartalmaz, például a keresetlevél 17. pontjának negyedik francia bekezdése, valamint 18., 20. és 23. pontja, amelyek egyértelműen összefüggnek a támogatás ösztönző hatásának értékelése során elkövetett hibával. Márpedig a támogatás ösztönző hatásának kritériumát Szardínia régió a szükségesség kritériumának szinonimájaként használja, mivel a támogatás nyújtása a kedvezményezettet bizonyos projekt megvalósítására hivatott ösztönözni, amely projekt egyébként nem valósulna meg. Ennélfogva a Szardínia régió által felhozott első jogalap valójában két, a támogatás ösztönző hatásának értékelése során elkövetett hibára, valamint az indokolási kötelezettség e tekintetben való megsértésére alapított jogalapot tartalmaz.
- 51 A Bizottság által vitatott második jogalapot illetően a Bizottság azt állítja, hogy Szardínia régió a válaszban, azzal az ürüggyel, hogy alátámassza az indokolási kötelezettségnek az ösztönző hatás értékelése tekintetében való állítólagos megsértésére vonatkozó érvelését, azon tényt kifogásolja, hogy a Bizottság a megtámadott határozattal összefüggésben nem folytatott le megfelelő vizsgálatot.
- 52 Márpedig a válasz szóban forgó szövegrészeire tekintettel úgy tűnik, hogy Szardínia régió, amely egyáltalán nem kívánt új, a vizsgálati kötelezettség megsértésére alapított jogalapra hivatkozni, egyszerűen az első jogalapját kívánta alátámasztani, amely – amint a fenti 50. pontban kiemelésre került – mind a támogatás ösztönző hatásának értékelése során elkövetett hibán, mint pedig az indokolási kötelezettség e tekintetben való megsértésén alapul.
- 53 Ennélfogva Szardínia régió a válasz szakaszában nem hozott fel új jogalapot, így a Bizottság által felhozott elfogadhatatlansági kifogást el kell utasítani.

A T-408/08. sz. ügy

- 54 A T-408/08. sz. ügyben a Bizottság új jogalapnak tekinti az indokolási kötelezettség azzal kapcsolatban való megsértésére alapított jogalapot, hogy kérdéses program hatással van a tagállamok közötti kereskedelemre.
- 55 Márpedig a Bizottság ezen elfogadhatatlansági kifogása abból ered, hogy a Bizottság tévesen értelmezte az SF Turistico Immobiliare beadványait, ami valóban tévedésre ad okot. Az említett felperes ugyanis a kilencedik, az EK 87. cikk (3) bekezdése c) pontjának és az 1998. évi iránymutatásnak a megsértésére alapított jogalapja keretében már a keresetlevélben megemlítette a „kereskedelem feltételeinek a közös érdekekkel ellentétes mértékben való megváltoztatását”. Ezzel azonban kizárólag ezen, a támogatás közös piac való összeegyeztethetőségét szabályozó rendelkezések megsértésére alapított jogalapot kívánta alátámasztani, és nem kívánt külön, az EK 87. cikk (1) bekezdésének megsértésére alapított azon jogalapra hivatkozni, hogy a Bizottság tévesen állapította meg állami támogatás fennállását.
- 56 Ennélfogva az SF Turistico Immobiliare által a válaszban tett említést, miszerint e felperes „a [keresetlevélben] továbbá úgy érvelt, hogy a támogatás tagállamok közötti kereskedelemre való hatását illetően teljesen hiányzik a megfelelő indokolás”, ugyanúgy kell értelmezni, azaz hogy azt a támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségét szabályozó rendelkezések megsértésére alapított jogalap alátámasztására szánták.
- 57 Ebből következik, hogy az SF Turistico Immobiliare a válasz szakaszában nem hozott fel új jogalapot, így a Bizottság által felhozott elfogadhatatlansági kifogást el kell utasítani.

A T-453/08. sz. ügy

- 58 Ezen ügyben a Bizottság új jogalapnak tekinti az EK 253. cikknek a *de minimis* szabály alkalmazását illetően való megsértésére alapított joglapot.
- 59 E tekintetben úgy érvel, hogy a keresetlevélben felhozott jogalap a *de minimis* küszöb pontos alkalmazásával, nem pedig ezen alkalmazás megfelelő indokolásával függ össze.
- 60 Márpedig ezen állítás a keresetlevél kérdéses pontjainak szövegére tekintettel nem helyes, amely pontok megemlítik az „indokolási kötelezettség megsértését a támogatás ösztönző elemének fennállása tekintetében azon ténnyel összefüggésben, hogy a támogatásnak a kérelem előtt felmerült kiadással összefüggő részének összege nem haladja meg a *de minimis* küszöböt”, valamint a megtámadott határozat, és azon állítások közötti „ellentmondást”, amelyeket a Bizottság a Szardínia régióval való egyéb kapcsolatfelvételek alkalmával tett a *de minimis* felső határra vonatkozóan.
- 61 Ennélfogva meg kell állapítani, hogy a Timsas keresetlevélben már felhozta az indokolási kötelezettségnek a *de minimis* szabály alkalmazását illetően való megsértésére alapított joglapot, így a Bizottság által felhozott elfogadhatatlansági kifogást el kell utasítani.

A T-454/08. sz. ügy

- 62 Ezen ügyben a Bizottság új jogalapnak tekinti a Grand Hotel Abi d’Oru által állítólag a válasz szakaszában felhozott, a védelemhez való jog megsértésére alapított joglapot.

- 63 E tekintetben úgy érvel, hogy a Grand Hotel Abi d'Oru a keresetlevélben – tekintettel arra, hogy a Bizottság bizonyos dokumentumokat nem közölte vele – egyértelműen csak az EK 254. cikknek és a 659/1999 rendelet 20. cikke (1) bekezdésének a megsértésére hivatkozott.
- 64 Márpedig a Törvényszék által feltett írásbeli kérdésre válaszolva a Grand Hotel Abi d'Oru azt állította, hogy a válasz Bizottság által hivatkozott szövegrészletével nem kívánt új, a védelemhez való jog megsértésére alapított jogalapot felhozni, mivel az említett szövegrészlet csupán arra hivatott, hogy alátámassza a keresetlevélben felhozott, az EK 254. cikknek és a 659/1999 rendelet 20. cikke (1) bekezdésének a megsértésére alapított jogalapot. Következésképpen a Grand Hotel Abi d'Oru által felhozott jogalapot mint elfogadhatatlant el kell utasítani.

3. A helyesbítő határozat jogellenességére alapított jogalapok elfogadhatóságáról

- 65 A beavatkozók és az SF Turistico Immobiliare a megtámadott határozat jogellenességének alátámasztása érdekében a helyesbítő határozat jogellenességére hivatkoztak.
- 66 A Bizottság, anélkül hogy e tekintetben formailag elfogadhatatlansági kifogást emelt volna, úgy véli, hogy a kérdéses jogalapok elfogadhatatlanok, mivel a helyesbítő határozat jogerőssé vált. A határozatot ugyanis az *Európai Unió Hivatalos Lapjának* 2007. február 14-i számában közzétették, és nem támadták meg az EK 230. cikk ötödik bekezdésében előírt határidőkön belül.

- 67 Az SF Turistico Immobiliare úgy érvel, hogy a helyesbítő határozat nem okozott neki sérelmet, mivel konkrétan csak a megtámadott határozatból eredően érte az érdekeit sérelem. Tehát kizárólag ez utóbbi tekintetében fűződik érdeke az eljáráshoz.
- 68 E tekintetben először is meg kell vizsgálni a helyesbítő határozat jogi jellegét, majd adott esetben meg kell vizsgálni, hogy a felperesek – mivel a helyesbítő határozatot az EK 230. cikk ötödik bekezdésében előírt határidőn belül bíróság előtt nem támadták meg – a megtámadott határozat megsemmisítése iránti kereset keretében hivatkozhatnak-e annak jogellenességére.

A helyesbítő határozat jogi jellegéről

- 69 Az állami támogatásokra vonatkozó eljárást szabályozó jogi szövegek nem rendelkeznek kifejezetten valamely folyamatban lévő eljárás helyesbítéséről és kiterjesztéséről szóló határozatról.
- 70 E tekintetben a 659/1999 rendelet (8) preambulumbekzdéséből és ugyanezen rendelet 6. cikkének (1) bekezdéséből kitűnik, hogy a hivatalos vizsgálati eljárást megindító határozatnak össze kell foglalnia a vonatkozó ténybeli és jogi kérdéseket, a kérdéses intézkedés támogatási jellegére vonatkozóan előzetes értékelést kell tartalmaznia, és ki kell fejtenie a közös piaccal való összeegyeztethetőségével kapcsolatban felmerült kétségeket annak érdekében, hogy az érintett tagállam és az egyéb érdekelt felek hasznosan megtehessék észrevételeiket, és hogy ezáltal a Bizottság megkapjon minden, a támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségének megállapításához szükséges információt. A hivatalos vizsgálati eljárás lehetővé teszi az eljárást megindító határozatban felmerült kérdések részletes megvizsgálását és tisztázását. A 659/1999 rendelet 7. cikkéből kitűnik, hogy ezen eljárás végére a Bizottság vizsgálata megváltozhat, mivel a Bizottság végül megállapíthatja, hogy az intézkedés nem

minősül támogatásnak, vagy hogy a közös piaccal való összeegyeztethetlenségével kapcsolatos kételyek megszűntek. Ebből következik, hogy a végleges határozat az eljárást megindító határozathoz képest bizonyos eltéréseket mutathat, anélkül hogy ezen eltérések érvénytelenné tennék a végleges határozatot (a Törvényszék T-424/05. sz., Olaszország kontra Bizottság ügyben 2009. március 4-én hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 69. pontja). Erre tekintettel tehát a Bizottság a hivatalos vizsgálati eljárást megindító határozatot nem köteles helyesbiteni.

- 71 Mindazonáltal logikus, mi több, a támogatási program potenciális kedvezményezettjeinek érdekében áll, hogy – amennyiben a Bizottság a hivatalos vizsgálati eljárást megindító határozat elfogadását követően észreveszi, hogy ez utóbbi vagy hiányos tényeken, vagy pedig e tények téves jogi minősítésén alapul, helyesbitő határozat elfogadásával lehetősége kell legyen álláspontjának kiigazítására. E helyesbitő határozat ugyanis, amely az érdekelt feleket újból felhívja észrevételeik megtételére, lehetővé teszi, hogy a felek reagáljanak a Bizottságnak a kérdéses intézkedésre vonatkozó előzetes értékelésében bekövetkezett módosulásra, és e tekintetben kifejtsék álláspontjukat.
- 72 Egyébként ki kell emelni, hogy a Bizottság dönthetett volna úgy is, hogy először is az eljárást további intézkedés nélkül megszüntető határozatot hoz, és ezt követően új, a módosult jogi értékelésen alapuló hivatalos vizsgálati eljárást megindító határozatot hoz, amelynek lényegében ugyanaz lett volna a tartalma, mint a helyesbitő határozatnak. E körülmények között pergazdaságossági megfontolásokból és a gondos ügyintézés elve alapján a helyesbitő határozat elfogadása kívánatosabbnak tűnik, mint az eljárás megszüntetése és új eljárás indítása. Ezzel összefüggésben ki kell emelni, hogy az eljárás tárgyának helyesbitése lehetővé tette, hogy a Bizottság a megtámadott határozat meghozatalakor figyelembe vegye a Grand Hotel Abi d'Oru által az eljárást megindító határozatot követően tett észrevételeket, amire nem lett volna lehetőség akkor, ha új hivatalos vizsgálati eljárás indítása érdekében megszüntette volna az eljárást.

73 Ami az ilyen helyesbítő határozat jogi minősítését illeti, mivel e határozat hozzáadódik az eljárást megindító határozathoz, hogy ez utóbbival együtt módosított eljárást megindító határozatot alkosson, úgy kell tekinteni, hogy osztja annak jogi minősítését. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a hivatalos vizsgálati eljárás megindításáról szóló közlemény pusztán arra szolgál, hogy a Bizottság az érdekeltektől minden olyan információt megszerezzen, amely segíti jövőbeli fellépése során (a Bíróság 70/72. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 1973. július 12-én hozott ítéletének [EBHT 1973., 813. o.] 19. pontja, valamint a Törvényszék T-266/94. sz., Skibsværftsforeningen és társai kontra Bizottság ügyben 1996. október 22-én hozott ítéletének [EBHT 1996., II-1399. o.] 256. pontja).

74 A jelen ügyben a Bizottság a helyesbítő határozatban kifejtette, mely okokból vélte úgy, hogy a kérdéses támogatási programnak az eljárást megindító határozatban foglalt jogi értékelését helyesbíteni kell. Többek között kifejtette, hogy szerinte jogellenes programról, nem pedig valamely általa jóváhagyott program visszaélészerű alkalmazásáról van szó. A Bizottság e magyarázatok mellett újból felhívta az érdekelt feleket észrevételeik megtételére. Ebből következik, hogy a helyesbítő határozatnak ugyanaz volt a tárgya és a célja, mint az eljárást megindító határozatnak, így azt ilyen határozatnak kell minősíteni.

A jelen ügyben a helyesbítő határozat jogellenességére alapított jogalapok elfogadhatósága tekintetében kifejtett következményekről

75 Először is ki kell emelni, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint azon intézkedések minősülnek az EK 230. cikk értelmében vett megsemmisítés iránti kereset tárgyát képezhető jogi aktusoknak, illetve határozatoknak, amelyek olyan kötelező joghatásokat váltanak ki, amely joghatások a felperes érdekeit érintik, jelentősen módosítva annak jogi helyzetét (a Bíróság 60/81. sz., IBM kontra Bizottság ügyben 1981. november 11-én hozott ítéletének [EBHT 1981., 2639. o.] 9. pontja, valamint a Törvényszék

T-10/92–T-12/92. és T-15/92. sz., Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság ügyben 1992. december 18-án hozott ítéletének [EBHT 1992., II-2667. o.] 28. pontja).

76 Olyan jogi aktusok vagy határozatok esetén, amelyek kidolgozása több szakaszban, különösen egy belső eljárás végén történik, főszabály szerint csak azon intézkedések minősülnek megtámadható jogi aktusoknak, amelyek ezen eljárás végén véglegesen rögzítik az intézmény álláspontját, a végső határozat előkészítésére irányuló közbeni intézkedések azonban nem (a fenti 75. pontban hivatkozott IBM kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 10. pontja, és a fenti 75. pontban hivatkozott Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 28. pontja).

77 Ezen ítélkezési gyakorlat alkalmazásában a Bizottság által az EK 88. cikk (2) bekezdése szerinti hivatalos vizsgálati eljárás lezárása érdekében elfogadott végleges határozat az EK 230. cikk alapján megtámadható jogi aktusnak minősül. Az ilyen határozat ugyanis kötelező joghatásokat vált ki, amely joghatások érintik az érintett felek érdekeit, mivel lezárja a szóban forgó eljárást, és véglegesen nyilatkozik a vizsgált intézkedésnek az állami támogatásokra vonatkozó szabályokkal való összeegyeztethetőségéről. Következésképpen az érintett feleknek mindig van lehetősége a hivatalos vizsgálati eljárást lezáró végleges határozat megtámadására, és annak keretében megkérdőjelezhetik a Bizottság végleges álláspontjának alapjául szolgáló különböző elemeket (a Törvényszék T-190/00. sz., Regione Siciliana kontra Bizottság ügyben 2003. november 27-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-5015. o.] 45. pontja). E lehetőség független azon kérdéstől, hogy a hivatalos vizsgálati eljárást megindító határozat olyan joghatásokkal jár-e, amelyek megsemmisítés iránti kereset tárgyát képezhetik. Igaz ugyan, hogy a Bíróság és a Törvényszék ítélkezési gyakorlata elismerte annak lehetőségét, hogy az érintett fél keresettel megtámadja az eljárást megindító határozatot, amennyiben az olyan végleges joghatásokat keletkeztet, amelyeket a végleges határozat utólag nem tehet jogszerűvé. Ez az eset áll fenn, amikor – amint a jelen ügyben is – a Bizottság hivatalos vizsgálati eljárást indít olyan intézkedés tekintetében, amelyet előzetesen új támogatásnak minősít, mivel az eljárást megindító határozat önálló joghatásokat keletkeztet a végleges határozathoz képest. Az érintett intézkedés végrehajtásának felfüggesztése ugyanis, amely az EK 88. cikk (3) bekezdése értelmében ezen intézkedés új támogatásnak való előzetes minősítéséből ered, a végleges határozathoz képest önálló jelleggel bír, amelynek időbeli hatálya a hivatalos eljárás lezárásáig tart (a Bíróság C-312/90. sz., Spanyolország kontra Bizottság ügyben 1992. június 30-án hozott ítéletének [EBHT 1992., I-4117. o.] 12–24. pontja, a C-47/91. sz., Olaszország kontra Bizottság ügyben 1994. október 5-én hozott ítéletének [EBHT 1994., I-4635. o.] 29. és 30. pontja, és a C-400/99. sz., Olaszország kontra Bizottság ügyben

2001. október 9-én hozott ítéletének [EBHT 2001., I-7303. o.] 56–62. és 69. pontja; a Törvényszék T-195/01. és T-207/01. sz., Government of Gibraltar kontra Bizottság egyesített ügyekben 2002. április 30-án hozott ítéletének [EBHT 2002., II-2309. o.] 80–86. pontja).

- 78 Valamely eljárást megindító határozat vitatásának e lehetősége mindamellett nem járhat azon következménnyel, hogy korlátozza az érdekelt felek eljárási jogait, megakadályozva őket abban, hogy megtámadják a végleges határozatot, és keresetlevelük alátámasztására az ezen határozat elfogadásához vezető eljárás bármely szakaszára vonatkozó hibákra hivatkozzanak (a fenti 77. pontban hivatkozott Regione Siciliana kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 47. pontja).
- 79 A fentiekből következik, hogy azon tény, hogy a felperesek és a beavatkozók a helyesbítő határozat ellen nem terjesztettek elő az előírt határidőn belül keresetet, nem akadályozza meg őket abban, hogy a megtámadott határozattal szemben a helyesbítő határozat jogellenességére alapított jogalapokra hivatkozzanak, így a Bizottság által felhozott elfogadhatatlansági kifogást el kell utasítani.

4. Az eljárási hibákra alapított jogalapokról

- 80 A felperesek és a beavatkozók három, eljárási hibákra vonatkozó, először is az EK 88. cikk (2) bekezdésének és a 659/1999 rendeletnek a megsértésére, másodsor az EK 254. cikk (3) bekezdésének és a 659/1999 rendelet 20. cikke (1) bekezdésének a megsértésére, harmadszor pedig a megtámadott határozat indokolásának hiányára alapított jogalapra hivatkoznak.

Az EK 88. cikk (2) bekezdésének és a 659/1999 rendeletnek a megsértésére alapított jogalapról

- 81 E jogalap három, a 659/1999 rendelet 9. cikkének megsértésére, a vizsgálati kötelezettség megsértésére, illetve a 659/1999 rendeletben előírt határidők be nem tartására alapított kifogásból áll.

A 659/1999 rendelet 9. cikkének megsértésére alapított kifogásról

- 82 A beavatkozók úgy érvelnek, hogy mivel a megtámadott határozatban a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánított támogatást a Bizottság korábban jóváhagyta, a Bizottságnak vissza kellett volna vonnia a jóváhagyó határozatot, ahogyan azt a 659/1999 rendelet 9. cikke a számára előírja.
- 83 A Bizottság nem nyilatkozott kifejezetten e kifogás megalapozottságáról.
- 84 A 659/1999 rendelet 9. cikke értelmében a Bizottság, miután lehetőséget biztosított az érintett tagállam számára észrevételeinek benyújtására, többek között visszavonhatja a támogatást engedélyező határozatát, amennyiben e határozat az eljárás során szolgáltatott olyan helytelen információ alapján, amely döntő fontosságú volt a határozat meghozatalában.
- 85 Meg kell azonban állapítani, hogy a jóváhagyó határozat nem alapul helytelen információkon. E tekintetben ki kell emelni, hogy – ahogyan a megtámadott határozat (51), (54), (59), (61) és (72) preambulumbekkezdéséből kitűnik – a Bizottság nem azt

kifogásolja, hogy az olasz hatóságok a jóváhagyó határozat elfogadását megelőző eljárásban helytelen vagy hiányos információkat közöltek. A Bizottság a jelen ügyben a kérdéses támogatások közös piaccal való összeegyeztethetlenségét ugyanis azon ténynek tulajdonítja, hogy a 33/6 határozat az eredetileg bejelentett intézkedésen olyan módosításokat eszközölt, amelyek a jóváhagyó határozat szövegével nem összeegyeztethetők, mivel a kérdéses program keretében közzétett első pályázati felhívás keretében olyan projektek is elfogadhatók voltak, amelyek végrehajtása a támogatási kérelem benyújtását megelőzően megkezdődött (a továbbiakban: vitatott támogatási program vagy vitatott program). Márpedig a 33/6 határozatot 2000. július 27-én, tehát az 1998. november 12-i jóváhagyó határozatot követően hozták.

⁸⁶ Ebből következik, hogy a 659/1999 rendelet 9. cikke a jelen ügyben nem volt alkalmazható.

⁸⁷ E tekintetben hozzá kell tenni, hogy a Bizottságnak semmilyen oka nem volt a jóváhagyó határozat visszavonására, mivel az e határozatban jóváhagyott támogatási program közös piaccal való összeegyeztethetőségére vonatkozó értékelése nem változott. A Bizottság ugyanis a megtámadott határozat 1. cikkében megállapította, hogy „az 1998. évi 9. [...] törvény alapján odaítélt állami támogatások, melyeket Olaszország jogellenesen valósított meg a 33/6. sz. közigazgatási határozattal [...], a közös piaccal nem összeegyeztethetők, hacsak a támogatás kedvezményezettje e program alapján [...] [a] munkák megkezdése előtt nem nyújtott be támogatási kérelmet”. Ebből következik, hogy a megtámadott határozat nem érinti a 9/1998 törvény alapján nyújtott állami támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségét, amennyiben a munkálatok megkezdése előtt támogatási kérelmet nyújtottak be. Márpedig a Bizottság éppen e feltétel mellett nyilatkozott úgy a jóváhagyó határozatban, hogy az Olaszország által bejelentett támogatási programmal szemben nem emel kifogást.

⁸⁸ Következésképpen a beavatkozók által felhozott, a 659/1999 rendelet 9. cikkének megsértésére alapított kifogást el kell utasítani.

A vizsgálati kötelezettség megsértésére alapított kifogásról

- 89 A Timsas és a Grand Hotel Abi d'Oru azt kifogásolja, hogy a Bizottság megsértette vizsgálati kötelezettségét, mivel nem vette figyelembe sajátos helyzetüket. Közélebről a Bizottság elmulasztotta megvizsgálni Szardínia régióhoz képest magánfél helyzetüket és a kérdéses támogatási program végrehajtása által érintett különböző vállalkozások között fennálló különbségeket. Továbbá a Bizottság elmulasztotta megvizsgálni a mind Szardínia régió, mind pedig a Bizottság által bennük keltett jogos bizalmat.
- 90 A Bizottság cáfolja a Timsas és a Grand Hotel Abi d'Oru érveit.
- 91 Az állandó ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy a Bizottság támogatási program esetén főszabály szerint nem köteles lefolytatni az egyes esetekben nyújtott támogatások elemzését, hanem a kérdéses program jellemzőinek vizsgálatára szorítkozhat (lásd ebben az értelemben a Bíróság 248/84. sz., Németország kontra Bizottság ügyben 1987. október 14-én hozott ítéletének [EBHT 1987., 4013. o.] 18. pontját, a C-310/99. sz., Olaszország kontra Bizottság ügyben 2002. március 7-én hozott ítéletének [EBHT 2002., I-2289. o.] 89. pontját és a C-278/00. sz., Görögország kontra Bizottság ügyben 2004. április 29-én hozott ítéletének [EBHT 2004., I-3997. o.] 24. pontját). Továbbá a támogatási program egyedi kedvezményezettjeit jellemző sajátos körülmények csak a támogatás érintett tagállam általi visszatéríttetésének szakaszában értékelhetők (a fent hivatkozott Olaszország kontra Bizottság ügyben 2002. március 7-én hozott ítélet 91. pontja és a Törvényszék T-354/99. sz., Kuwait Petroleum (Nederland) kontra Bizottság ügyben 2006. május 31-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-1475. o.] 67. pontja). Ellenkező esetben ugyanis a Bizottságra háruló vizsgálati teher jelentősebb lenne az EK 88. cikk (3) bekezdését megsértve jogellenesen végrehajtott program esetén, mint abban az esetben, amikor az érintett tagállam betartotta az említett rendelkezésben előírt bejelentési kötelezettséget, mivel ez utóbbi esetben a potenciális kedvezményezettek sajátos körülményei a vizsgálat szakaszában *per definitionem* ismeretlenek.

- 92 Ennélfogva a jelen ügyben a Bizottság a támogatási program mint olyan vizsgálatára szorítkozhatott, és nem kellett figyelembe vennie sem a felperesek és Szardínia régió közötti kapcsolatokat, sem az érintett különböző vállalkozások között fennálló különbségeket, sem pedig azon esetleges jogos bizalmat, amelyre e vállalkozások közül néhány hivatkozhatna, és amelyet e vállalkozásokban vagy a Bizottság, vagy pedig Szardínia régió keltett. E körülmények csak az egyedi támogatások visszatéríttetésének szakaszában vehetők majd figyelembe.
- 93 Ebből következik, hogy a vizsgálati kötelezettség megsértésére alapított kifogást el kell utasítani.

A 659/1999 rendeletben előírt határidők be nem tartására alapított kifogásról

- 94 A beavatkozók azt kifogásolják, hogy a Bizottság nem tartotta be a 659/1999 rendeletben megállapított következő határidőket:
- a teljes bejelentést követő naptól számított két hónapos határidő, amelyen belül a 659/1999 rendelet 4. cikkének (5) bekezdése szerint a Bizottságnak az előzetes vizsgálati szakasz végén határozatot kell hoznia;
  - azon két hónapos határidő, amelyen belül az ítélkezési gyakorlat által értelmezett 659/1999 rendelet 10. cikkének (1) bekezdése szerint a Bizottságnak az előzetes vizsgálati szakasz végén határozatot kell hoznia, amennyiben tudomására jut egy feltételezett jogellenes támogatásra vonatkozó információ;

- a hivatalos vizsgálati eljárás megindításától számított 18 hónapos határidő, amelyen belül a 659/1999 rendelet 7. cikkének (6) bekezdése szerint a Bizottságnak ezen eljárást befejező határozatot kell hoznia.
- 95 A Bizottság nem nyilatkozott kifejezetten e kifogás megalapozottságáról.
- 96 E tekintetben először is ki kell emelni, hogy a 659/1999 rendelet 4. cikkének (5) bekezdésében az előzetes vizsgálati szakasz lezárásához megállapított két hónapos határidő a teljes bejelentés kézhezvételét követő napon kezdődik. Márpedig a jelen ügyben a vitatott program előzetes vizsgálata nem e program Olasz Köztársaság általi bejelentésére, hanem a Bizottság által 2003. február 21-én kapott, az eredeti program visszaélésszerű alkalmazására vonatkozó panaszra indult meg. Ennélfogva a Bizottságot nem köthette a 659/1999 rendelet 4. cikkének (5) bekezdésében előírt két hónapos határidő (lásd ebben az értelemben már a 659/1999 rendelet hatálybalépése előtt a Törvényszék T-95/96. sz., Gestevisión Telecinco kontra Bizottság ügyben 1998. szeptember 15-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-3407. o.] 79. pontját és T-46/97. sz., SIC kontra Bizottság ügyben 2000. május 10-én hozott ítéletének [EBHT 2000., II-2125. o.] 103. pontját).
- 97 Másodszor a 659/1999 rendelet 10. cikkének (1) bekezdésére tekintettel az ítélkezési gyakorlat által állítólag felállított két hónapos határidőt illetően először is ki kell emelni, hogy e rendelkezés értelmében, amennyiben bármilyen forrásból a Bizottság tudomására jut egy feltételezett jogellenes támogatásra vonatkozó információ, a Bizottság késedelem nélkül megvizsgálja az információt. E rendelkezést nem úgy kell értelmezni, hogy az előzetes vizsgálati szakasz lezárására utal, hanem inkább úgy, hogy az előzetes vizsgálat megkezdéséhez kapcsolódik, amely álláspontot megerősíti a fenti pontban hangsúlyozott azon tény is, hogy panaszra indult előzetes vizsgálat esetén a szokásos határidő nem köti a Bizottságot.
- 98 A beavatkozók által hivatkozott ítélkezési gyakorlat e rendelkezéseket nem értelmezi a fentitől eltérően. Igaz ugyan, hogy ezen ítélkezési gyakorlat hangsúlyozza azon

tényt, hogy a Bizottságnak az előzetes vizsgálati szakaszt két hónapos határidőn belül le kell zárnia, e határidő kizárólag a tagállamok által bejelentett támogatások esetén alkalmazandó, ahogyan ez egyértelműen következik a beavatkozók által hivatkozott pontok szövegösszefüggéseiből, panaszra indult előzetes vizsgálati szakasz esetén azonban – ahogyan a jelen ügyben – nem alkalmazandó.

⁹⁹ Igaz, hogy ez nem vezethet ahhoz, hogy a Bizottság tetszés szerint meghosszabbíthassa az előzetes vizsgálati szakaszt. Ahogyan a Bíróság kimondta, mivel az állami támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségének értékelése a Bizottság kizárólagos hatáskörébe tartozik, a Bizottságnak a Szerződés állami támogatásokra vonatkozó alapvető rendelkezéseinek gondos végrehajtása érdekében alaposan és pártatlanul kell megvizsgálnia a közös piaccal összeegyeztethetetlen támogatást bejelentő panaszt (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-367/95. P. sz., Bizottság kontra Sytraval és Brink's France ügyben 1998. április 2-án hozott ítéletének [EBHT 1998., I-1719. o.] 62. pontját, és a fenti 96. pontban hivatkozott Gestevisión Telecinco kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 72. pontját), a Bizottság nem hosszabbíthatja meg korlátlanul az állami támogatásra vonatkozó panasz tárgyát képező állami intézkedések előzetes vizsgálatát (a fenti 96. pontban hivatkozott Gestevisión Telecinco kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 74. pontja). Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az ilyen közigazgatási eljárás időtartamának ésszerű jellegét minden ügy egyedi körülményei, különösen az ügy összefüggései, a Bizottság által lefolytatandó eljárás különböző szakaszai, az ügy összetettsége, valamint a különböző érintett felek számára való jelentősége alapján kell értékelni (a Törvényszék T-73/95. sz., Oliveira kontra Bizottság ügyben 1997. március 19-én hozott ítéletének [EBHT 1997., II-381. o.] 45. pontja, T-213/95. és T-18/96. sz., SCK és FNK kontra Bizottság egyesített ügyekben 1997. október 22-én hozott ítéletének [EBHT 1997., II-1739. o.] 57. pontja, valamint a fenti 96. pontban hivatkozott Gestevisión Telecinco kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 75. pontja).

¹⁰⁰ A jelen ügyben a panasz Bizottság által 2003. február 21-én való kézhezvétele és az eljárást megindító határozat 2004. február 3-án való meghozatala között valamivel több mint tizenegy hónap telt el. Figyelemmel különösen arra, hogy a Bizottságnak az Olasz Köztársaság közvetítésével további információkat kellett kérnie Szardínia régiótól, e határidő nem minősíthető túlzottnak.

101 Harmadszor a 659/1999 rendelet 13. cikkének (2) bekezdése és 16. cikke szerint állítólag jogellenes támogatás esetén – mint az állítólag visszaélészerűen felhasznált támogatás esetén – a Bizottságot nem köti többek között a 659/1999 rendelet 7. cikkének (6) bekezdésében megállapított határidő. Márpedig a jelen ügyben a Bizottság által megindított hivatalos vizsgálati eljárás kezdetben állítólag visszaélészerűen felhasznált támogatásra, majd a helyesbítő határozatot követően állítólag jogellenes támogatásra vonatkozott.

102 Ebből következik, hogy a 659/1999 rendeletben előírt határidők be nem tartására alapított kifogást el kell utasítani.

Az EK 254. cikk (3) bekezdésének és a 659/1999 rendelet 20. cikke (1) bekezdésének a megsértésére alapított jogalapról

103 A Grand Hotel Abi d’Oru úgy érvel, hogy a Bizottság megsértette az EK 254. cikk (3) bekezdésében és a 659/1999 rendelet 20. cikkének (1) bekezdésében előírt értesítési kötelezettséget, mivel nem közölte vele sem a Bizottság által 2003. február 26-án az Olasz Köztársasághoz címzett kiegészítő tájékoztatáskérést (lásd a fenti 15. pontot), sem pedig a helyesbítő határozatot, noha az eljárást megindító határozatban foglalt felhívást követően a vitatott támogatási programra vonatkozóan észrevételeket nyújtott be.

104 A Bizottság vitatja a Grand Hotel Abi d’Oru érveit.

105 Először is az EK 254. cikk (3) bekezdése szerint a határozatokról értesíteni kell a címzettjeiket, és azok az értesítéssel lépnek hatályba.

106 Először is a helyesbítő határozatot illetően az állandó ítélkezési gyakorlatból következik, hogy a Bizottság által az állami támogatások területén elfogadott határozatok

címzettjei mindig az érintett tagállamok (a fenti 99. pontban hivatkozott Bizottság kontra Sytraval és Brink's France ügyben hozott ítélet 45. pontja, a Törvényszék T-82/96. sz., ARAP és társai kontra Bizottság ügyben 1999. június 17-én hozott ítéletének [EBHT 1999., II-1889. o.] 28. pontja és a fenti 96. pontban hivatkozott SIC kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 45. pontja). Ezen ítélkezési gyakorlatot, amely időben megelőzi a 659/1999 rendeletet, kifejezetten megerősítette e rendelet 25. cikke, amely kimondja, hogy az említett rendelet II., III., IV., V. és VII. fejezete szerint hozott határozatok címzettje az érintett tagállam, amelyet a Bizottság e határozatokról haladéktalanul értesít. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy – amint a fenti 69–74. pontban megállapításra került – a helyesbítő határozatot jogilag hivatalos vizsgálati eljárást megindító határozatnak kell minősíteni.

- 107 Ebből következik, hogy a helyesbítő határozat címzettje kizárólag az Olasz Köztársaság volt, nem pedig a vitatott program kedvezményezettjei. Következésképpen az EK 254. cikk (3) bekezdése nem kötelezte a Bizottságot arra, hogy a helyesbítő határozatról értesítse a Grand Hotel Abi d'Orut.
- 108 Másodszor a kiegészítő tájékoztatáskérés esetén nincs szó az EK 249. cikk negyedik bekezdése értelmében vett határozatról, így az EK 254. cikk (3) bekezdése arra nem alkalmazható.
- 109 Az e rendelkezés megsértésére alapított kifogást tehát el kell utasítani.
- 110 Másodszor a 659/1999 rendelet 20. cikkének (1) bekezdése szerint valamennyi érdekelt fél, aki a Bizottság hivatalos vizsgálati eljárást megindító határozatát követően észrevételeket nyújtott be, kézhez kapja a Bizottság által az említett rendelet 7. cikke szerint hozott határozat egy példányát.
- 111 Márpedig sem a helyesbítő határozat, sem pedig a kiegészítő tájékoztatáskérés nem minősíthető a 659/1999 rendelet „7. cikk[e] szerint hozott határozat[nak]”. E cikk ugyanis mind címét, mind tartalmát tekintve kizárólag a Bizottság hivatalos vizsgálati

eljárást lezáró határozataira vonatkozik. Márpedig egyrészt – amint a fenti 73. és 74. pontban kifejtésre került – a helyesbítő határozatot nem a hivatalos vizsgálati eljárást lezáró határozatnak, hanem épp ellenkezőleg ezen eljárást megindító határozatnak kell minősíteni. Másrészt a kiegészítő tájékoztatáskérés esetén – amint a fenti 108. pontban kiemelésre került – nincs szó határozatnak minősíthető aktusról, így a 659/1999 rendelet 20. cikkének (1) bekezdése e tájékoztatáskérésre sem vonatkozik.

- 112 Az e rendelkezés megsértésére alapított kifogást tehát el kell utasítani.
- 113 Ebből következik, hogy az EK 254. cikk (3) bekezdésének és a 659/1999 rendelet 20. cikke (1) bekezdésének a megsértésére alapított jogalapot el kell utasítani.

A megtámadott határozat indokolásának hiányára alapított jogalapról

- 114 A felperesek és a beavatkozók a megtámadott határozat és a helyesbítő határozat indokolásának hiányát illetően hat kifogást hoznak fel.

Az indokolási kötelezettségnek az ésszerű határidőn belüli eljárás elvét illetően való megsértésére alapított kifogásról

- 115 Az SF Turistico Immobiliare úgy érvel, hogy az ésszerű határidőn belüli eljárás elvének állítólagos megsértését illetően sem a helyesbítő határozat, sem pedig a megtámadott határozat nem tartalmaz indokolást.

- 116 A helyesbítő határozat nem fejt ki, hogy a Bizottság az eljárást megindító határozat helyesbítésével és kiterjesztésével miért várt két és fél évet, noha 2003 áprilisa óta teljes mértékben tudott valamennyi hasznos elemről.
- 117 A megtámadott határozatot illetően az SF Turistico Immobiliare elismeri, hogy a 659/1999 rendelet 13. cikkének (2) bekezdése értelmében esetleges jogellenes támogatás esetén a Bizottságot nem köti a 659/1999 rendelet 4. cikkének (5) bekezdésében, 7. cikkének (6) bekezdésében és 7. cikkének (7) bekezdésében meghatározott határidő. Ez azonban nem foglalja magában azt, hogy az ésszerű határidőn belüli eljárás elve ilyen esetben nem alkalmazandó. Mivel a megtámadott határozat nem igazolja a vizsgálati eljárás több mint négy év öt hónapos rendellenes időtartamát, indokolási hibában szenved.
- 118 A Bizottság cáfolja az SF Turistico Immobiliare érveit.
- 119 Előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy a jelen kifogás vizsgálata keretében nem annak vizsgálatáról van szó, hogy az eljárás időtartama a jelen ügyben valóban túlzott volt-e, hanem kizárólag azon kérdésre kell választ adni, hogy a Bizottság indokolási kötelezettsége alkalmazandó-e az eljárás időtartamára, és ha igen, a Bizottság e kötelezettségnek eleget tett-e.
- 120 Márpedig e kérdések közül az elsőre negatív választ kell adni – más szóval a Bizottság indokolási kötelezettsége az eljárás időtartamára nem, hanem kizárólag magának a határozatnak a tartalmára alkalmazandó.
- 121 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis az EK 253. cikk által megkövetelt indokolást az adott jogi aktus természetéhez kell igazítani, valamint világosan és

kétértelműségtől mentesen kell megfogalmazni a jogi aktust meghozó intézmény érvelését, hogy az az érdekeltek számára a meghozott intézkedés indokait megismerhetővé, a hatáskörrel rendelkező bíróság számára pedig a felülvizsgálati jogkört gyakorolhatóvá tegye. Az indokolás követelményét az ügy körülményeire, így többek között a jogi aktus tartalmára, az előadott indokok jellegére, és a címzettek, illetve a jogi aktus által közvetlenül és személyükben érintett más személyek magyarázathoz jutás iránti érdekére figyelemmel kell értékelni (lásd a Bíróság fenti 99. pontban hivatkozott Bizottság kontra Sytraval és Brink's France ügyben hozott ítéletének 63. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot, valamint a C-413/06. P. sz., Bertelsmann és Sony Corporation of America kontra Impala ügyben 2008. július 10-én hozott ítéletének [EBHT 2008., I-4951. o.] 166. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

- 122 Márpedig az eljárás időtartama nem az érintett intézménynek az ezen időtartamot igazolható érveléséből ered, hanem pusztán olyan ténybeli körülmény, amely kizárólag az intézmény számára az említett eljárás lefolytatásához szükséges időtől függ. Ennélfogva az eljárás időtartama a fenti pontban említett ítélkezési gyakorlat értelmében nem képezi a határozat tartalmának megindokolható részét. Ahogyan a Bizottság helyesen állítja, csak az eljárás különböző, a kérdéses határozat elfogadásához vezető szakaszainak pusztán ténybeli felsorolását követeli meg.
- 123 Következésképpen az indokolási kötelezettségnek az ésszerű határidőn belüli eljárás elvét illetően való megsértésére alapított kifogást el kell utasítani.

Az indokolási kötelezettségnek a támogatás új jogellenes támogatásnak való minősítését illetően való megsértésére alapított kifogásról

- 124 Szardínia régió úgy érvel, hogy a megtámadott határozat sérti az indokolási kötelezettséget a tekintetben, hogy nem visszaél ésszerűen felhasználtnak, hanem jogellenesnek minősítette az olyan projektekhez nyújtott támogatásokat, amelyek végrehajtását azt megelőzően megkezdték, hogy kérelmet nyújtottak volna be.

- 125 A Bizottság vitatja Szardínia régió érveit.
- 126 E tekintetben elegendő kiemelni, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (48)–(55) preambulumbekzdésében lényegében kifejtette, hogy a többek között a 33/6 határozat elfogadásával végrehajtott támogatási program nem tartotta be a jóváhagyó határozat szövegét, mivel nem biztosítja a kérdéses támogatások ösztönző hatását, ennél fogva az olyan projektekhez nyújtott támogatásokat, amelyeknek a végrehajtását a támogatási kérelem benyújtását megelőzően megkezdték, jogellenesnek kell tekinteni.
- 127 A fenti 121. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében ezen indokolásból világosan és egyértelműen kitűnik a jogi aktust meghozó intézmény érvelése úgy, hogy az az érdekeltek számára a meghozott intézkedés indokait megismerhetővé, a Törvényszék számára pedig a felülvizsgálati jogkört gyakorolhatóvá teszi.
- 128 Ennél fogva e kifogást mint megalapozatlant el kell utasítani.

Az indokolási kötelezettségnek a regionális fejlesztés címén nyújtott támogatások közös piaccal való összeegyeztethetlenségét illetően való megsértésére alapított kifogásról

- 129 A beavatkozók és az SF Turistico Immobiliare úgy érvel, hogy a megtámadott határozat sérti az indokolási kötelezettséget a vitatott program címén nyújtott támogatások (a továbbiakban: vitatott támogatások) közös piaccal való összeegyeztethetőségét illetően, különös tekintettel arra, hogy a program az EK 87. cikk (3) bekezdésének c) pontja értelmében hozzájárul a regionális fejlesztéshez. A Bizottság többek között nem fejtette ki, hogy – hasonló körülmények által jellemzett más esetekkel ellentétben – miért nem tekintette alkalmazhatónak az EK 87. cikk (3) bekezdésének a) és c) pontja szerinti eltéréseket.

- 130 A Bizottság vitatja a beavatkozók és az SF Turistico Immobiliare érveit.
- 131 Először is, ami az SF Turistico Immobiliare által felhozott kifogás elfogadhatóságát illeti, mivel az indokolási kötelezettség megsértésére alapított jogalap hivatalból vizsgálendő jogalap mint elfogadhatatlan nem utasítható el, mivel azt a Törvényszéknek hivatalból kell megvizsgálnia (lásd a Törvényszék T-349/03. sz., Corsica Ferries France kontra Bizottság ügyben 2005. június 15-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-2197. o.] 52. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 132 Másodszor el kell utasítani a Bizottság azon érvét, miszerint a Bizottság nem köteles bizonyítani a támogatás közös piaccal való összeegyeztethetlenségét, mivel az érintett tagállamnak kell bizonyítania a támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségét. Igaz ugyan, hogy mivel az EK 88. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást megindító határozat tartalmazza a Bizottság megfelelő előzetes elemzését, amely kifejti, hogy a Bizottság mely okokból kételkedik a kérdéses támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségében, a tagállam és a potenciális kedvezményezett feladata az azt alátámasztó bizonyítékok előterjesztése, hogy e támogatások a közös piaccal összeegyeztethetők (a Törvényszék T-109/01. sz., Fleuren Compost kontra Bizottság ügyben 2004. január 14-én hozott ítéletének [EBHT 2004., II-127. o.] 45. pontja; lásd továbbá ebben az értelemben a Törvényszék T-176/01. sz., Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben 2004. november 18-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-3931. o.] 93. és 94. pontját; lásd továbbá analógia útján a Bíróság C-74/00. P. és C-75/00. P. sz., Falck és Acciaierie di Bolzano kontra Bizottság ügyben 2002. szeptember 24-én hozott ítéletének [EBHT 2002., I-7869. o.] 170. pontját). Ez azonban nem az indokolási kötelezettségre, hanem csak a bizonyítási teherre vonatkozó szabálynak minősül, így adott esetben a Bizottságnak kell a határozatában azon okokra hivatkoznia, amelyek alapján a tagállam vagy a kedvezményezettek által szolgáltatott információk ellenére azt alapította meg, hogy a kérdéses támogatások a közös piaccal nem összeegyeztethetők.
- 133 Márpedig harmadszor a jelen ügyben a Bizottság az indokolási kötelezettségének e tekintetben eleget tett.

- 134 A Bizottság a megtámadott határozat (56)–(73) preambulumbekkezdésében ugyanis lényegében kifejtette, hogy a vitatott támogatások azért nem összeegyeztethetők a közös piaccal, mert e támogatásoknak nincs ösztönző hatása, mivel olyan projektekhez nyújtották őket, amelyeket a támogatási kérelem benyújtását megelőzően megkezdték. E tekintetben emlékeztetett többek között arra, hogy a támogatás szükségességének elve az ítélkezési gyakorlat által megerősített általános elv, amelyet ezenkívül átvett mind jóváhagyó határozat, mind pedig az 1998. évi iránymutatás (lásd a megtámadott határozat (58)–(61) preambulumbekkezdését). E megállapítás már elegendő volt a támogatás közös piaccal való összeegyeztethetlenségének indokolásához, mivel alkalmas volt bármilyen, a regionális fejlesztés címén nyújtott támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségének kizárására. Ezzel összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy a Törvényszék már kimondta, hogy a Bizottság azáltal, hogy emlékeztetett az iránymutatásban meghatározott kritériumokra, és megállapította, hogy az adott esetben e kritériumoknak nem tettek eleget, jogilag megkövetelt módon megindokolta az EK 87. cikk (3) bekezdése szerinti eltérés nyújtását megtagadó határozatát (a Törvényszék T-214/95. sz., Vlaams Gewest kontra Bizottság ügyben 1998. április 30-án hozott ítéletének [EBHT 1998., II-717. o.] 102. pontja). Noha a Bizottság a megtámadott határozat (62)–(69) preambulumbekkezdésében elutasította az olasz hatóságok által előadott különböző érveket, és az említett határozat (71) preambulumbekkezdésében kifejtette, hogy a vitatott támogatások más jogalapok alapján sem hagyhatók jóvá, e fejtegetések csak ráadásként szolgálnak.
- 135 Ennélfogva az indokolási kötelezettségnek a regionális fejlesztés címén nyújtott támogatás közös piaccal való összeegyeztethetlenségét illetően való megsértésére alapított kifogást el kell utasítani.

Az indokolási kötelezettségnek a vitatott támogatások ösztönző hatásának értékelését illetően való megsértésére alapított kifogásról

- 136 E kifogás keretében a Szardínia régió, a beavatkozók, az SF Turistico Immobiliare, a Timsas és a Grand Hotel Abi d'Oru három azzal kapcsolatos érvet ad elő, hogy a Bizottság a vitatott támogatások ösztönző hatásának értékelését illetően megsértette az indokolási kötelezettséget.

- 137 Először is a beavatkozók úgy érvelnek, hogy a Bizottságnak ki kellett volna fejtenie, hogy a Szardínia régió által hivatkozott érvek a jelen ügyben miért nem voltak alkalmasak az 1998. évi iránymutatás 4.2. pontjában említett azon vélelem megdöntésére, miszerint hiányzik az ösztönző hatás abban az esetben, ha a munkálatokat a támogatási kérelmet megelőzően megkezdték. A Bizottságnak konkrétan meg kellett volna vizsgálnia legalábbis a kérdéses támogatások nyújtása által az érintett piacon okozott állítólagos egyensúlytalanságot. Márpedig a megtámadott határozatban ilyen igazolásnak nyoma sincs.
- 138 Másodszor Szardínia régió úgy érvel, hogy a megtámadott határozat nincs megindokolva és ellentmondásos azon kérdést illetően, hogy a Bizottság a vitatott támogatási program ösztönző hatásának értékelésekor miért nem vette figyelembe az említett program kedvezményezettjeiben a beruházásról hozott döntésük időpontjában alkalmazandó nemzeti és közösségi jogszabályok által keltett bizalmat.
- 139 Harmadszor az SF Turistico Immobiliare, a Timsas és a Grand Hotel Abi d'Oru úgy érvel, hogy a megtámadott határozat nem tartalmaz indokolást azon kérdést illetően, hogy a Bizottság a vitatott támogatási program ösztönző hatásának értékelésekor miért nem vette figyelembe az említett program kedvezményezettjeinek sajátos helyzetét.
- 140 A Bizottság vitatja ezen érveket.
- 141 Először is, ami a Szardínia régió és a beavatkozók által felhozott érveket illeti, már most el kell utasítani azon érvet, miszerint a Bizottságnak konkrétan meg kellett volna vizsgálnia a támogatások nyújtása által a piacon okozott állítólagos egyensúlytalanságot. Azon kérdés ugyanis, hogy a kérdéses támogatások egyensúlytalanságot okoztak-e a piacon, főszabály szerint a támogatás fogalmával összefüggő kérdés, és

nem releváns a támogatások ösztönző hatásának értékelésekor, amely a kérdéses támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségének vizsgálatához tartozik.

- ¹⁴² Továbbá el kell utasítani azon érvet, miszerint a Bizottságnak ki kellett volna fejtenie, hogy a Szardínia régió által hivatkozott érvek és különösen a vitatott program kedvezményezettjeinek jogos bizalmára vonatkozó megfontolások miért nem voltak alkalmazsak az 1998. évi iránymutatás 4.2. pontjában említett vélelem megdöntésére, anélkül hogy e szakaszban nyilatkozni kellene a beavatkozók által hivatkozott azon körülményről, hogy a támogatási kérelemnek a munkálatok megkezdése előtti benyújtására vonatkozó követelmény megdönthető vélelemből ered. Meg kell ugyanis állapítani, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (62)–(67) preambulumbekzdésében először röviden emlékeztetett a hivatalos vizsgálati eljárás keretében az olasz hatóságok által előadott érvekre, amelyeket az említett határozat (36)–(43) preambulumbekzdése fejt ki részletesebben. A Bizottság ezt követően ezen érvek mindegyike vonatkozásában kifejtette, miért véli úgy, hogy azt el kell utasítani. Mindenesetre nem lehet tehát szó az indokolási kötelezettség e tekintetben való megsértéséről, így a Szardínia régió és a beavatkozók által felhozott érveket el kell utasítani.
- ¹⁴³ Másodszor el kell utasítani a fenti 139. pontban előadott érvet, anélkül hogy a fenti 44. pontban kifejtett megfontolásoknak megfelelően nyilatkozni kellene ezen, az SF Turistico Immobiliare által felhozott érv elfogadhatóságáról.
- ¹⁴⁴ Ahogyan ugyanis a fenti 91. és 92. pontban kifejtésre került, a Bizottság a támogatási program vizsgálata keretében az említett program általános és elvont jellemzőire korlátozhatja vizsgálatát, anélkül hogy meg kellene vizsgálnia a program különböző kedvezményezettjeinek sajátos helyzetét. Márpedig, mivel a Bizottság nem köteles a kedvezményezettek sajátos helyzetét megvizsgálni, az indokolási kötelezettség az

említett helyzetre sem volt alkalmazandó, így az SF Turistico Immobiliare, a Timsas és a Grand Hotel Abi d'Oru által felhozott érvet el kell utasítani.

- 145 Következésképpen az indokolási kötelezettségnek a támogatás ösztönző hatásának értékelését illetően való megsértésére alapított kifogást el kell utasítani.

Az indokolási kötelezettségnek a *de minimis* szabály alkalmazásának megtagadását illetően való megsértésére alapított kifogásról

- 146 Az SF Turistico Immobiliare és a Timsas úgy érvel, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban nem fejtette ki, miért zárta ki a *de minimis* szabály alkalmazásából a támogatásoknak a támogatási kérelem benyújtásának időpontját megelőzően felmerült költségeknek megfelelő részét.

- 147 A Bizottság vitatja ezeket az érveket.

- 148 E tekintetben elegendő kiemelni, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (68) preambulumbekkezdésében jelezte, milyen okokból véli úgy, hogy a jelen ügyben a *de minimis* szabály nem alkalmazható azon kötelezettség megkerülésére, miszerint a támogatási kérelmet a projekt kivitelezésének megkezdése előtt kell benyújtani. Így hangsúlyozta, hogy a figyelembe veendő összegnek az egész projektre ki kell terjednie, így a kezdő munkálatok a *de minimis* szabály értelmében nem tekinthetők támogathatóknak. Kifejtette továbbá, hogy az olasz hatóságok láthatólag nem vették figyelembe azon tényt, hogy a kedvezményezettek kaphattak *de minimis* támogatásokat más programok alapján.

- 149 Ennélfogva az indokolási kötelezettségnek a *de minimis* szabály alkalmazásának megtagadását illetően való megsértésére alapított kifogást el kell utasítani, anélkül hogy a fenti 44. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatnak megfelelően meg kellene vizsgálni annak elfogadhatóságát.

Az indokolási kötelezettségnek a visszatéríttetésre vonatkozó meghagyást illetően való megsértésére alapított kifogásról

- 150 Szardínia régió úgy érvel, hogy a megtámadott határozat a támogatások kedvezményezettekkel való visszatéríttetésére vonatkozó meghagyást illetően nem tartalmaz indokolást. E tekintetben kifejti, hogy a Bizottságnak az említett határozat indokolásában figyelembe kellett volna vennie azon tényt, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint a jogellenes támogatás kedvezményezettje hivatkozhat olyan rendkívüli körülményekre, amelyek jogszerűen megalapozhatták az e támogatás szabályszerű jellegébe vetett bizalmát.

- 151 A Bizottság vitatja ezen érvet.

- 152 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint állami támogatási ügyekben, ha az EK 88. cikk (3) bekezdésének rendelkezéseivel ellentétesen a támogatást már odaítélték, a Bizottság, amelynek hatáskörébe tartozik a nemzeti hatóságokat a támogatás visszatéríttetésére kötelezni, nem köteles különös indokokkal alátámasztani hatásköre gyakorlását (a Bíróság C-75/97. sz., Belgium kontra Bizottság ügyben 1999. június 17-én hozott ítéletének [EBHT 1999., I-3671. o.] 82. pontja, fenti 91. pontban hivatkozott Olaszország kontra Bizottság ügyben 2002. március 7-én hozott ítéletének 106. pontja és C-148/04. sz. Unicredito Italiano ügyben 2005. december 15-én hozott ítéletének [EBHT 2005., I-11137. o.] 99. pontja). Ezen ítélkezési gyakorlat, amely a 659/1999 rendelet hatálybalépését megelőző időből származik, e rendelet 14. cikkének (1) bekezdése keretében még mindig alkalmazandó. E rendelkezés ugyanis kimondja, hogy „[a]

mennyiben a jogellenes támogatások esetén elutasító határozat születik, a Bizottság dönt arról, hogy az érintett tagállam hozza meg a szükséges intézkedéseket a támogatásnak a kedvezményezettől történő visszavételére”. A támogatás visszatéríttetésére vonatkozó döntés tehát a támogatás jogellenessége és közös piaccal való összeegyeztethetlensége megállapításának kvázi automatikus következménye – az említett rendelkezés második mondatából eredő azon egyetlen fenntartással, hogy a visszatéríttetésre vonatkozó meghagyás nem lehet ellentétes a közösségi jog valamelyik általános elvével. A Bizottság e tekintetben tehát nem rendelkezik mérlegelési mozgástérrel. Márpedig e körülmények között a Bizottság, amennyiben kifejtette, mely okokból véli úgy, hogy a kérdéses támogatás jogellenes, és a közös piaccal összeegyeztethetetlen, nem kötelezhető a visszatéríttetést elrendelő döntés megindolására.

- 153 Ennélfogva az indokolási kötelezettségnek a vitatott támogatások visszatéríttetésére vonatkozó döntést illetően való megsértésére alapított kifogást, és következésképpen az indokolási kötelezettség általános megsértésére alapított jogalapot el kell utasítani.

5. Az érdemi jogalapról

- 154 A felperesek és a beavatkozók tíz, a következőkre alapított érdemi jogalpra hivatkoznak: először is a helyesbítő határozat jogalapjának hiánya, másodsor hatáskörrel való visszaélés e határozat elfogadásakor, harmadszor az, hogy a jóváhagyó határozat nem említette az előzetes kérelem feltételét, negyedszer az, hogy a kérdéses támogatásokat tévesen minősítették jogellenesnek, ötödször az 1998. évi iránymutatás alkalmazhatatlansága, hatodsor az ösztönző hatás fennállásával kapcsolatos nyilvánvaló mérlegelési hiba, hetedszer az EK 87. cikk (3) bekezdésének megsértése, nyolcdszor a pártatlanság elvének és a verseny védelme elvének a megsértése, kilencedszer a bizalomvédelem elvének megsértése, tizedszer pedig a *de minimis* támogatásokra vonatkozó rendelkezések megsértése.

A helyesbítő határozat jogalapjának hiányára alapított jogalapról

- 155 Az SF Turistico Immobiliare és a beavatkozók úgy érvelnek, hogy az EK-Szerződés, illetve a 659/1999 rendelet egyetlen rendelkezése sem teszi lehetővé a hivatalos vizsgálati eljárás újbóli megnyitását, kiterjesztését vagy helyesbítését. Továbbá az SF Turistico Immobiliare előadja, hogy a 659/1999 rendelet 7. cikke szerint ezen eljárást kifejezett határozattal, nem pedig új vizsgálat indításával kell lezárni. A helyesbítő határozat így jogellenes, és érvényteleníti a később hozott intézkedéseket is.
- 156 A Bizottság cáfolja ezen érveket.
- 157 Ahogyan a fenti 69–72. pontban tett megállapításokból kitűnik, igaz ugyan, hogy az állami támogatásokra vonatkozó eljárást szabályozó jogi szövegek nem rendelkeznek kifejezetten a folyamatban lévő eljárást helyesbítő határozatról, a Bizottság elfogadhat ilyen határozatot, ha a hivatalos vizsgálati eljárást megindító határozat elfogadását követően észreveszi, hogy ez utóbbi vagy hiányos tényeken, vagy pedig e tények téves jogi minősítésén alapul. Amint a fenti 73. és 74. pontban megállapításra került, mivel e határozat hozzáadódik az eljárást megindító határozathoz, hogy ez utóbbival együtt módosított eljárást megindító határozatot alkosson, úgy kell tekinteni, hogy osztja annak jogi minősítését.
- 158 Ennélfogva a jelen ügyben a helyesbítő határozatot mint bármilyen hivatalos vizsgálati eljárást megindító határozatot az EK 88. cikk (2) bekezdésének első albekezdésére és a 659/1999 rendelet 4. cikkének (4) bekezdésére lehetett alapítani, amelyekhez a fenti 72. pontban kifejtett megfontolásoknak megfelelően hozzáadódik az eljárásgazdaságosság elve és a gondos ügyintézés elve.

159 Következésképpen a helyesbítő határozat jogalapjának hiányára alapított jogalapot el kell utasítani.

A helyesbítő határozat elfogadásakor történt hatáskörrel való visszaélésre alapított jogalapról

160 Az SF Turistico Immobiliare úgy érvel, hogy a Bizottság a helyesbítő határozat elfogadásakor „kijátszotta a jogszabályokat” azért, hogy saját hibáinak leplezése érdekében túlzott mértékben meghosszabbítsa a 2004-ben indult hivatalos vizsgálati eljárást. Szerinte a Bizottság a kifizetett támogatások visszatéríttetésének lehetővé tétele érdekében minősítette később jogellenes támogatásnak azon támogatásokat, amelyeket kezdetben visszaélésszerűen felhasznált támogatásnak minősített.

161 A Bizottság cáfolja ezen érveket.

162 Először is, amennyiben az SF Turistico Immobiliare úgy érvel, hogy a hivatalos vizsgálati eljárást túlzott mértékben meghosszabbították, emlékeztetni kell arra, hogy noha a jelen ügyben úgy tűnhet, hogy a hivatalos vizsgálati eljárás túl hosszú volt, a Bizottságot – amint a fenti 101. pontban kiemelésre került – semmiképpen nem köttötte a 659/1999 rendelet 7. cikkének (6) bekezdésében megállapított határidő.

163 Másodszor, ahogyan a fenti 157–159. pontban megállapításra került, a helyesbítő határozat az EK 88. cikk (2) bekezdésének első albekezdésén és a 659/1999 rendelet 4. cikkének (4) bekezdésén alapult, így – az SF Turistico Immobiliare érvelésével ellentétben – egyáltalán nincs szó „a jogszabályok kijátszásáról”.

164 Harmadszor a helyesbítő határozat elfogadásának nem lehetett az a célja, hogy lehetővé tegye a kifizetett támogatások visszatéríttetését, ahogyan az SF Turistico Immobiliare érvel. Ugyanis, mivel a 659/1999 rendelet 16. cikkének második mondata többek között ugyanezen rendelet 14. cikkére utal, a visszaélészerűen felhasznált támogatásokat ugyanazon a címen vissza kell téríttetni, mint a jogellenes támogatásokat abban az esetben, ha a Bizottság megállapítja, hogy azok a közös piaccal nem összeegyeztethetők. Ennélfogva a jogi értékelésnek a helyesbítő határozatban bekövetkezett módosítása egyáltalán nem volt szükséges a visszatéríttetésről való döntés lehetővé tételéhez.

165 Következésképpen a hatáskörrel való visszaélésre alapított jogalapot el kell utasítani.

Az arra alapított jogalapról, hogy a jóváhagyó határozat nem említette az előzetes kérelem feltételét

166 A beavatkozók úgy érvelnek, hogy a jóváhagyó határozat nem említi azon feltételt, miszerint a támogatási kérelemnek meg kellett előznie a munkálatok megkezdését. A Bizottság tehát e határozatban olyan támogatási programot hagyott jóvá, amely nem akadályozta meg a gazdasági szereplőket abban, hogy a munkálatokat az e program keretében nyújtott támogatások iránti kérelem benyújtását megelőzően megkezdjék. Ezáltal a Bizottság elismerte e támogatások ösztönző hatását és szükségességét. Ennélfogva a megtámadott határozat azon a téves megállapításon alapul, hogy megsértettek egy feltételt, amely valójában nem is létezett.

167 A Bizottság vitatja ezen érvet.

- 168 E jogalapot el kell utasítani. A Bizottság a jóváhagyó határozatnak a jóváhagyott programot leíró részében egyértelműen jelezte, hogy „[a] vállalkozásoknak a beruházási projektek kivitelezésének megkezdése előtt finanszírozási kérelmet kell benyújtaniuk”.
- 169 Igaz, hogy a jóváhagyó határozatnak a T-394/08. sz. ügyben benyújtott keresetlevél A.2. mellékletében szereplő másolata úgy készült, hogy nem látható a szóban forgó megjegyzés, amely e dokumentum második oldalának elején található. A T-408/08. sz. ügyben előterjesztett ellenkérelem mellékleteként a Bizottság által benyújtott másolat azonban azt mutatja, hogy a szóban forgó megjegyzés valóban ott szerepelt. Továbbá mind a Bizottság és Szardínia régió közötti pert megelőző eljárásból, mind pedig Szardínia régióának a Törvényszék előtti magatartásából kitűnik, hogy az érdekelt tudatában volt azon feltételnek, hogy a támogatási kérelmet a munkálatok megkezdése előtt kell benyújtani. Ahogyan ugyanis a Bizottság helyesen hangsúlyozza, Szardínia régió a Bizottsággal folytatott levélváltásban és a Törvényszék előtt sem tagadta soha, hogy kötelezettséget vállalt arra, hogy kizárólag a támogatási kérelem benyújtását követően megkezdett projektekhez nyújt támogatást.
- 170 Ebből következik, hogy a beavatkozók állításával ellentétben a megtámadott határozat egyáltalán nem alapul azon a megállapításon, hogy megsértettek egy feltételt, amely valójában nem is létezett. Ennélfogva a beavatkozók által felhozott jogalapot el kell utasítani.

Az arra alapított jogalapról, hogy a támogatásokat tévesen minősítették jogellenes, nem pedig visszaélészerűen felhasznált támogatásnak

- 171 Szardínia régió, a beavatkozók és az SF Turistico Immobiliare úgy érvel, hogy a Bizottság a helyesbítő határozatban és a megtámadott határozatban tévesen minősítette a kérdéses támogatásokat jogellenes, nem pedig visszaélészerűen felhasznált

támogatásnak azon feltevésre támaszkodva, miszerint e támogatások a 659/1999 rendelet 1. cikke c) és f) pontjának értelmében létező támogatások módosításának minősülnek. Márpedig a kérdéses támogatásokat valójában létező támogatásoknak kellene minősíteni, amelyeket azonban az e támogatásokat engedélyező rendelkezések által meghatározott szabályokat megsértve hajtottak végre.

¹⁷² A beavatkozók hozzátézik, hogy a jelen ügyben a támogatást nem módosították, mivel azon feltétel, miszerint a támogatási kérelemnek meg kell előznie a munkálatok megkezdését, sem a 9/1998 törvényben, sem pedig a jóváhagyó határozatban nem szerepel. Mindenesetre csak abban az esetben van szó létező támogatás módosításáról, ha a módosítás magának az eredeti programnak a lényegét érinti. Márpedig a jelen ügyben a módosítás csak mellékesnek minősíthető.

¹⁷³ A Bizottság vitatja ezen érveket.

¹⁷⁴ A vitatott támogatások minősítéséhez először is emlékeztetni kell a következő, a 659/1999 rendelet 1. cikkében foglalt fogalommeghatározásokra:

„E rendelet alkalmazásában:

[...]

b) a »létező támogatás«:

[...]

ii. engedélyezett támogatás, azaz olyan támogatási programok és egyedi támogatások, amelyeket a Bizottság vagy a Tanács engedélyezett;

[...]

c) az »új támogatás«: olyan támogatás, azaz támogatási program és egyedi támogatás, amely nem létező támogatás, beleértve a létező támogatások módosítását is;

[...]

f) a »jogellenes támogatás«: olyan új támogatás, amelyet az [EK] [88.] cikk (3) bekezdésének megsértésével vezettek be;

g) a »támogatással való visszaélés«: a kedvezményezett a támogatást [a jóváhagyó] határozat[...] megsértésével használja fel;

[...]”

- 175 Először is e rendelkezésekből következik, hogy míg a jóváhagyó határozatban jóváhagyott eredeti program keretében nyújtott támogatásokat a 659/1999 rendelet 1. cikkének b) pontja értelmében létező támogatásnak kell tekinteni, a jóváhagyó határozatban jóváhagyott programtól lényegesen különböző jogalap alapján nyújtott támogatásokat ugyanezen rendelet 1. cikkének c) pontja értelmében új támogatásnak kell tekinteni.
- 176 Ezen elhatárolás megfelel a 659/1999 rendelet elfogadását megelőző ítélkezési gyakorlatnak, miszerint a támogatás nyújtására vagy módosítására irányuló intézkedések új támogatásnak minősülnek (a Bíróság 91/83. és 127/83. sz. Heineken Brouwerijen ügyben 1984. október 9-én hozott ítéletének [EBHT 1984., 3435. o.] 17. és 18. pontja, valamint a C-44/93. sz. Namur-Les assurances du crédit ügyben 1994. augusztus 9-én hozott ítéletének [EBHT 1994., I-3829. o.] 13. pontja; a Törvényszék T-254/00., T-270/00. és T-277/00. sz., Hôtel Cipriani kontra Bizottság egyesített ügyekben 2008. november 28-án hozott ítéletének [EBHT 2008., II-3269. o.] 358. pontja). Közelebbről, ha a módosítás magának az eredeti programnak a lényegét érinti, e program új támogatási programmá alakul át. Ezzel szemben, ha a módosítás nem lényegi jelentőségű, csak magát a módosítást lehet új támogatásnak minősíteni (a fenti 77. pontban hivatkozott Government of Gibraltar kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 109. és 111. pontja, valamint a fent hivatkozott Hôtel Cipriani kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 358. pontja).
- 177 A jelen ügyben, amint a fenti 168. pontban kiemelésre került, a jóváhagyó határozat kifejezetten megemlíti azon feltételt, miszerint a támogatási kérelemnek kötelezően meg kellett előznie a beruházási projektek kivitelezésének megkezdését. Márpedig a felek nem vitatják, hogy a 9/1998 törvénnyel bevezetett program címén közzétett első pályázati felhívás keretében Szardínia régió a 33/6 határozat alapján olyan projektekhez nyújthatott támogatásokat, amelyeknek a kivitelezését a támogatási kérelmek benyújtását megelőzően megkezdték. Ami a vitatott támogatásokat illeti, az alkalmazott programot tehát a jóváhagyó határozatban jóváhagyott programhoz képest módosították.

- 178 E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy e módosítás nem minősíthető csekély jelentőségűnek vagy jelentéktelennek. Mivel ugyanis a Bizottság – ahogyan az 1998. évi iránymutatás 4.2. pontjából kitűnik – a regionális támogatási programok jóváhagyását rendszeresen azon feltételtől teszi függővé, hogy a támogatási kérelemnek kötelezően meg kell előznie a projektek kivitelezésének megkezdését, egyértelmű, hogy e feltétel eltörlése befolyásolhatja a támogatási intézkedés közös piaccal való összeegyeztethetőségének értékelését.
- 179 Ebből következik, hogy a vitatott támogatásokat a 659/1999 rendelet 1. cikkének c) pontja értelmében új támogatásnak, nem pedig létező támogatásnak kellett minősíteni.
- 180 Másodszor ezen új támogatásokat a 659/1999 rendelet 1. cikkének f) pontja értelmében jogellenesnek kell minősíteni, mivel a jóváhagyott program módosítását, amelyet Szardínia régió a 33/6 határozat elfogadásával vitt véghez, az EK 88. cikk (3) bekezdését megsértve nem jelentették be a Bizottságnak a kérdéses támogatások nyújtását megelőzően.
- 181 Harmadszor a teljesség kedvéért megjegyzendő, hogy a 659/1999 rendelet 1. cikkének g) pontjából következik, hogy a támogatási intézkedés visszaélészerűen alkalmazott-nak való minősítése azt feltételezi, hogy a támogatást a kedvezményezett használja fel a támogatást jóváhagyó határozatot megsértve. Márpedig a jelen ügyben a jóváhagyó határozat megsértése nem a kedvezményezetteknek, hanem Szardínia régióknak tudható be. Ennélfogva a vitatott támogatások nem minősíthetők visszaélészerűen felhasznált támogatásnak.
- 182 Következésképpen el kell utasítani az arra alapított jogalapot, hogy a Bizottság a vitatott támogatásokat tévesen minősítette jogellenes, nem pedig visszaélészerűen felhasznált támogatásnak.

Az 1998. évi iránymutatás alkalmazhatatlanságára alapított jogalapról

- 183 Szardínia régió és az SF Turistico Immobiliare több, lényegében az 1998. évi iránymutatásnak, illetve legalábbis annak 4.2. pontjának állítólagos alkalmazhatatlanságára alapított kifogást hoz fel.

Az 1998. évi iránymutatás időbeli hatályáról

- 184 Szardínia régió és az SF Turistico Immobiliare úgy érvel, hogy a 9/1998 törvény nem vehette figyelembe az 1998. évi iránymutatást, mivel azt az iránymutatás közzétételének másnapján fogadták el, mindenestre pedig maga az iránymutatás úgy rendelkezett, hogy csak 2000. január 1-jén lép teljesen hatályba.

- 185 A Bizottság kifejezetten nem foglalt állást ezen érvekkel kapcsolatban.

- 186 Először is ki kell emelni, hogy a vitatott programot jogellenessé és a közös piaccal össze nem egyeztethetővé tevő rendelkezés nem a 9/1998 törvényben szerepel, amely hallgat a támogatási kérelem benyújtása és a munkálatok megkezdése közötti időbeli összefüggésről, hanem a 33/6 határozatban, amely engedélyezi bizonyos, a kérelem benyújtását megelőzően megkezdett projektek figyelembevételét (lásd a fenti 10. pontot). Márpedig a 33/6 határozatot 2000. július 27-én, tehát egyértelműen az 1998. évi iránymutatás 2000. január 1-jén való „teljes” hatálybalépésének időpontját követően hozták.

187 Másodszor az 1998. évi iránymutatás 6.1. pontja a következőképpen rendelkezik:

„[...] a Bizottság a regionális támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségét ennek az iránymutatásnak az alapján állapítja meg, amint az hatályba lép. Azokat a támogatási javaslatokat azonban, amelyeket még azelőtt bejelentenek a Bizottságnak, hogy ezt az iránymutatást közölnék a tagállamokkal, és amelyekre nézve a Bizottság még nem hozott végső határozatot, a bejelentés időpontjában hatályban lévő követelmények alapján bírálják el”.

188 Márpedig, ahogyan a fenti 177–180. pontban megállapításra került, a vitatott programra nem terjedt ki a jóváhagyó határozat, ennél fogva azt az olasz hatóságok pontosan nem jelentették be, hanem jogellenesen végrehajtották. Következésképpen a közös piaccal való összeegyeztethetőségét a fenti pontban idézett rendelkezésnek megfelelően az 1998. évi iránymutatás alapján kellett értékelni.

A korábbi programra vonatkozó rendelkezésekre alapított évről

189 Szardínia régió és az SF Turistico Immobiliare úgy érvel, hogy a 9/1998 törvény egy korábbi, a Bizottság által jóváhagyott támogatási program fogalmi folytonosságába ágyazódott, amely programban a támogatások nyújtása nem függött attól a kérdéstől, hogy a beruházásokat már megkezdték-e, vagy sem. A közösségi rendelkezéseknek az 1998. évi iránymutatás közzétételében megnyilvánuló hirtelen változása miatt írta elő a 33/6 határozat, hogy az első pályázati felhívás keretében továbbra is lehetséges olyan projektek támogatása is, amelyeknek a kivitelezését a 9/1998 törvény

hatálybalépésének időpontja és a kérelmek benyújtásának időpontja közötti időszakban kezdték meg.

190 E tekintetben ki kell emelni, hogy a támogatási program közös piaccal való összeegyeztethetőségét kizárólag annak sajátos jellemzői alapján kell értékelni a Bizottság által ezen értékelés időpontjában követett politika fényében. A támogatási program közös piaccal való összeegyeztethetőségének értékelését azonban nem befolyásolhatja azon körülmény, hogy a programot esetleg megelőzték más olyan programok, amelyekre nézve a Bizottság elfogadott bizonyos szabályokat. Ellenkező esetben ugyanis a Bizottság nem tudná módosítani azon kritériumokat, amelyek alapján az állami támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségét értékeli, amely lehetőséggel rendelkeznie kell annak érdekében, hogy reagálni tudjon mind a tagállamok állami támogatások nyújtása területén követett gyakorlatának fejlődésére, mind pedig a közös piac fejlődésére.

191 Ennélfogva ezen érvet el kell utasítani.

A nemzeti jogszabályi háttérre alapított évről

192 Szardínia régió úgy érvel, hogy a 9/1998 törvényt eredetileg a 285/1999 rendelet hajtotta végre, amely ún. „ablakos” rendszerről rendelkezett. Szardínia régió ezt követően csak „túlzott gondosságból” határozott arról, hogy a 33/4 és a 33/6 határozattal pályázati eljárást indít az időközben elfogadott 1998. évi iránymutatásnak való megfelelés érdekében. Szardínia régió ezen kiigazítás végrehajtása érdekében – amely kiigazítás nem volt feltétlenül szükséges – vélte úgy, hogy olyan rendelkezést kell hoznia, amely szerint az első pályázati felhívás közzétételét megelőzően benyújtott kérelmek is elfogadhatók azon érintettek jogos bizalmának védelme érdekében, akik támogatási

kérelmüket a 285/1999 rendeletben előírt eljárás szerint nyújtották be. Szardínia régió ennél fogva úgy véli, hogy egyszerűen a pályázati eljárás megindítását megelőzően benyújtott korábbi kérelmek „átvétéléről” volt szó.

193 A Bizottság vitatja ezen érvet.

194 Meg kell állapítani, hogy Szardínia régió állításai több tekintetben is pontatlanok.

195 Így először is a 285/1999 rendelet „Benefici della legge” (a [9/1998] törvény által nyújtott előnyök) című 2. cikke az ötödik bekezdésében kimondja:

„A jelen cikkben említett finanszírozási támogatások nyújtására a pályázati felhívás közzétételét követő 60 napon belül benyújtott kérelmek számára nyitva álló félévenkénti pályázati felhívást és a támogatható kezdeményezéseknek a lenti 9. cikk alapján felállított megfelelő osztályozását követően kerül sor.”

196 E rendelkezésből kitűnik, hogy Szardínia régió állításával ellentétben a 285/1999 rendelet nem ablakos rendszert vezetett be, hanem ellenkezőleg előírta, hogy a támogatások „nyújtására [...] félévenkénti pályázati felhívást [...] követően kerül sor”.

197 Másodszor a Szardínia régió által 2003. április 22-én a Bizottságnak küldött levél 3.3. pontjából kitűnik, hogy a 285/1999 rendeletben előírt eljárás szerint tíz vállalkozás nyújtott be támogatási kérelmet. Noha e rendelet hatályon kívül helyezését és a 33/4

határozattal való felváltását követően e vállalkozásoknak a 33/4 határozatban előírt alaki követelményeknek megfelelően új kérelmet kellett volna benyújtaniuk, Szardínia régió az említett levélben úgy vélte, hogy az e tíz vállalkozásnak nyújtott támogatás betartja a munkálatok megkezdését megelőző kérelemre vonatkozó kritériumot.

- 198 Márpedig a megtámadott határozatból kitűnik, hogy a Bizottság e véleményhez csatlakozott. A megtámadott határozat 1. cikke ugyanis a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánítja a 9/1998 törvény alapján nyújtott támogatásokat, kivéve ha a kedvezményezett az eredeti beruházási projekttel kapcsolatos munkálatok megkezdése előtt e program alapján támogatási kérelmet nyújtott be. Mivel e cikk nem nyilatkozik a támogatási kérelmek által teljesítendő alaki követelményekről, meg kell állapítani, hogy a megtámadott határozat nem a tíz szóban forgó vállalkozás által megvalósított beruházási projektekhez nyújtott támogatásokra vonatkozik, hanem kizárólag az azon projektekhez nyújtott támogatásokra, amelyek kivitelezését azt megelőzően megkezdték, hogy a 9/1998 törvény szerinti program alapján bármilyen támogatási kérelmet benyújtottak volna.
- 199 Szardínia régió állításával ellentétben a 33/6 határozatban foglalt rendelkezések tehát egyáltalán nem voltak szükségesek azon vállalkozások jogos bizalmának védelméhez, amelyek a 285/1999 rendeletben előírt eljárás szerint nyújtottak be kérelmet.
- 200 Harmadszor, míg a 285/1999 rendelet 4., illetve 5. cikke előírta, hogy finanszírozási támogatás tárgyát képezhetik „a támogatási kérelem benyújtását követően megvalósítandó” beavatkozások és munkálatok, és hogy „a fentebb megjelölt kiadások támogatathatók, amennyiben azok a kérelmet követően merültek fel”, az említett rendelet „átmeneti rendelkezés” című 17. cikke a második bekezdésében előírta, hogy „[a 9/1998 törvény] jelen [végrehajtási] rendelkezéseinek első alkalmazásakor [...] támogatathatók az 1998. április 5-ét (a [9/1998] törvény hatálybalépésének időpontját) követően elvégzett beavatkozások és az ezen időpontot követően felmerült kiadások”.

201 Ebből következik, hogy azon rendelkezést, miszerint támogatást lehetett nyújtani olyan projektekhez, amelyek kivitelezését a támogatási kérelem benyújtását megelőzően megkezdték, Szardínia régió állításával ellentétben a 285/1999 rendelet felváltása keretében nem a 33/4 és a 33/6 határozat vezette be, hanem e rendelkezés már e rendelet részét képezte, amely első alkalommal állapította meg a 9/1998 törvény végrehajtási rendelkezéseit. Szardínia régió állításával ellentétben az említett rendelkezés bevezetését tehát nem az eljárások kiigazítása indokolta a 285/1999 rendeletnek a 33/6 határozattal való felváltását követően.

202 Ennélfogva a Szardínia régió által felhozott érvet mint ténybeli alapot nélkülözőt el kell utasítani.

Az 1998. évi iránymutatás 4.2. pontjának jogellenességére alapított kifogásról

203 Az SF Turistico Immobiliare az EK 241. cikk alapján az 1998. évi iránymutatás 4.2. pontjának jogellenességére hivatkozik, mivel az nem teszi lehetővé, illetve e rendelkezés értelmezése szerint az nem teszi lehetővé az olyan projektek finanszírozásához nyújtott támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségének értékelését, amelyek kivitelezését a támogatási kérelem benyújtását megelőzően megkezdték. E körülmények között ugyanis az említett 4.2. pont sérti a támogatásokra vonatkozó közösségi politikákra jellemző *ratio legis*.

204 Az SF Turistico Immobiliare e tekintetben hangsúlyozza, hogy az állami támogatás tárgyát képező projektek gyakran olyan strukturális és infrastrukturális beavatkozásokra vonatkoznak, amelyeket ugyanazon támogatási program támogat, és amelyek olyan munkálatok összehangolt egységét alkotják, amelyek – miközben egymással összefüggnek – megőrzik önálló funkcionálisukat. Így az ő esetében különböző

létesítményekre és ingatlanokra vonatkozó kivitelezési, bővítési, modernizálási és új építési projektek képezték a vitatott program alapján benyújtott együttes kérelem tárgyát, amely projektek, noha azokat egyetlen finanszírozási kérelembe foglalták, külön is kivitelezhetőek voltak. Mindazonáltal az 1998. évi iránymutatás 4.2. pontjának szigorú alkalmazása azzal a következménnyel járna, hogy a tervezett munkálatok kis részének, körülbelül az összes munkálat 5%-ának a megvalósítása miatt a támogatás teljesen elfogadhatatlanná válik, noha a tervezett munkálatok többi részét szabályszerűen a támogatási kérelmet követően kezdték meg.

205 A Bizottság cáfolja ezen érveket.

– A jogellenességi kifogás elfogadhatóságáról

206 Előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EK 241. cikk azon alapelv kifejeződése, amely bármely fél számára biztosítja az őt közvetlenül és személyében érintő határozat megsemmisítése érdekében a vitatott határozat jogi alapját képező korábbi intézményi jogi aktusok érvényessége megtámadásának jogát – még ha azok nem is öltik rendelet formáját –, ha e fél nem rendelkezett azzal a joggal, hogy az EK 230. cikk alapján közvetlen keresetet nyújtson be a jogi aktusok ellen, amelyeknek következményei így őt terhelik anélkül, hogy lehetséges lett volna azok megsemmisítését kérnie (a Bíróság 92/78. sz., Simmenthal kontra Bizottság ügyben 1979. március 6-án hozott ítéletének [EBHT 1979., 777. o.] 39. és 40. pontja, valamint a Törvényszék T-23/99. sz., LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben 2002. március 20-án hozott ítéletének [EBHT 2002., II-1705. o.] 272. pontja).

207 Mivel az EK 241. cikknek nem az a célja, hogy valamely félnek lehetővé tegye, hogy egy általános jellegű aktus alkalmazhatóságát vitassa – mégpedig bármilyen jogorvoslat érdekében –, annak az általános jogi aktusnak, amelynek jogellenessége felmerül,

a jogorvoslat tárgyát képező ügyben közvetlenül vagy közvetve alkalmazhatónak kell lennie, továbbá a megtámadott egyedi határozat és a szóban forgó általános jogi aktus között közvetlen jogi kapcsolatnak kell fennállnia (a Bíróság 21/64. sz., Macchiorlati Dalmas kontra Főhatóság ügyben 1965. március 31-én hozott ítélete [EBHT 1965, 227., 245. o.] és 32/65. sz., Olaszország kontra Tanács és Bizottság ügyben 1966. július 13-án hozott ítélete [EBHT 1966., 563., 594. o.]; a Törvényszék T-6/92. és T-52/92. sz., Reinarz kontra Bizottság egyesített ügyekben 1993. október 26-án hozott ítéletének [EBHT 1993., II-1047. o.] 57. pontja, fenti 206. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 273. pontja és T-64/02. sz., Heubach kontra Bizottság ügyben 2005. november 29-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-5137. o.] 35. pontja).

- 208 Az 1998. évi iránymutatást illetően ki kell emelni, hogy a bevezető részéből kitűnik, hogy az iránymutatás általánosan és elvontan állapítja meg azon kritériumokat, amelyeket a Bizottság a regionális támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségének az EK 87. cikk (3) bekezdésének a) és c) pontja alapján való értékelésekor alkalmaz, és következésképpen az iránymutatás biztosítja az ilyen támogatásokat nyújtó tagállamokban a jogbiztonságot. Közelebbről az 1998. évi iránymutatás 4.2. pontjában megállapított feltétel az említett iránymutatásban foglalt támogatások összességére alkalmazandó, céljuktól, formájuktól vagy összegüktől függetlenül.
- 209 Továbbá a megtámadott határozatban a Bizottság a vitatott támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségének értékelése keretében kifejezetten az 1998. évi iránymutatás 4.2. pontjára hivatkozott. Ebből következik, hogy noha az 1998. évi iránymutatás 4.2. pontja nem minősül a megtámadott határozat jogalapjának, mivel a megtámadott határozat az EK 88. cikk (2) bekezdésén és az Európai Gazdasági Térségről (EGT) szóló megállapodás 62. cikke (1) bekezdésének a) pontján alapul, e feltétel általánosan és elvontan meghatározta azt, hogy a Bizottság hogyan értékelte a kérdéses támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségét.
- 210 Következésképpen a jelen ügyben a megtámadott határozat és az 1998. évi iránymutatás által alkotott általános jogi aktus között közvetlen jogi kapcsolat van. Mivel az SF Turistico Immobiliarenek nem volt lehetősége az iránymutatás mint általános

jogi aktus megsemmisítését kérni, az iránymutatás jogellenességi kifogás tárgyát képezheti (lásd ebben az értelemben analógia útján a fenti 206. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 272–276. pontját).

- 211 Ebből következik, hogy az 1998. évi iránymutatás jogellenességére alapított kifogás elfogadható.

– Az ügy érdeméről

- 212 Az 1998. évi iránymutatás 4.2. pontja kimondja, hogy „a támogatási programoknak [...] meg kell határozniuk azt, hogy a támogatást még a projekt megkezdése előtt kell kérelmezni”. A felperes a jogellenességi kifogás alátámasztása érdekében kifejtett érvekkel lényegében úgy érvel, hogy e rendelkezés Bizottság általi értelmezése, amely szerint a jelen ügyben kérdéses támogatási program nem bír ösztönző hatással, mivel lehetővé teszi támogatás nyújtását a támogatási kérelem benyújtását megelőzően megkezdett munkálatok finanszírozásához, nem veszi megfelelően figyelembe a jelen ügy körülményeit, és ellentétes a támogatásokra vonatkozó közösségi politikák alapjául szolgáló logikával.

- 213 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a Törvényszék már kimondta, hogy az 1998. évi iránymutatás 4.2. pontja időrendi sorrenddel kapcsolatos körülményre vonatkozik, és ekképpen *ratione temporis* vizsgálatra utal, ami teljesen megfelel az ösztönző hatás értékelése céljának. Ezen értékelést ugyanis az érintett vállalkozás beruházásra vonatkozó döntésével összefüggésben kell elvégezni, amely döntés azon dinamikus folyamat kezdetét jelzi, amellyel a beruházás szükségszerűen együtt jár (a Törvényszék T-162/06. sz., Kronoply kontra Bizottság ügyben 2009. január 14-én hozott ítéletének [EBHT 2009., II-1. o.] 80. pontja). Továbbá a Bíróság megállapította, hogy valamely támogatás szükségességének hiánya különösen azon tény következtében állapítható

meg, hogy az érdekelt vállalkozás már azt megelőzően megkezdte, sőt meg is valósította a támogatott projektet, hogy a támogatás iránti kérelmet a hatáskörrel rendelkező hatóságokhoz benyújtotta volna, ami kizárja, hogy az érintett támogatásnak ösztönző szerepe legyen (a Bíróság C-390/06. sz. Nuova Agricast ügyben 2008. április 15-én hozott ítéletének [EBHT 2008., I-2577. o.] 69. pontja).

- 214 Ezen előzményektől függetlenül meg kell állapítani, hogy a projekt megkezdését megelőző kérelemre vonatkozó kritérium releváns és megfelelő.
- 215 A 1998. évi iránymutatás 4.2. pontjában foglalt kritérium alkalmazása ugyanis annak megállapítására irányul, hogy valamely támogatási intézkedés ösztönző hatású-e abban az esetben, ha nem lehetséges átfogóan megvizsgálni a támogatás jövőbeli kedvezményezettjei által hozott beruházási döntés valamennyi gazdasági vonatkozását. E tekintetben az 1998. évi iránymutatás 2. pontjának másodiktól negyedikig terjedő bekezdéseiből kitűnik, hogy a Bizottság a regionális támogatásokat főszabály szerint csak támogatási program formájában hagyja jóvá, mivel úgy véli, hogy az *ad hoc* egyedi támogatások nem tesznek eleget azon feltételnek, miszerint biztosítani kell az egyensúlyt a versenynek a támogatásokból eredő torzulásai, és azon előnyök között, amelyekkel a támogatások valamely hátrányos helyzetű régió fejlődése szempontjából járnak. Márpedig valamely bejelentett támogatási program közös piaccal való összeegyeztethetőségének vizsgálatakor a Bizottság számára *per definitionem* ismeretlenek azon sajátos körülmények, amelyek a program különböző potenciális kedvezményezettjeit, és azon konkrét projekteket jellemzik, amelyekhez e kedvezményezettek majd támogatást kérhetnek. Következésképpen a támogatási program közös piaccal való összeegyeztethetőségének értékelése során a Bizottságnak olyan kritériumokra kell támaszkodnia, amelyek függetlenek a jövőbeli kedvezményezettekre jellemző sajátos körülményektől, azaz amelyek valamennyi jövőbeli kedvezményezett esetében egyformák. Márpedig annak megkövetelése, hogy a támogatási kérelem megelőzze a támogatott projekt kivitelezésének megkezdését, lehetővé teszi annak biztosítását, hogy az érintett vállalkozás az említett projekt kivitelezésének megkezdése előtt egyértelműen kinyilvánítsa a kérdéses támogatási programban való részvételre irányuló szándékát. Ezáltal tehát elkerülhetővé válik, hogy ne nyújtsanak be *ex post* kérelmeket olyan projektekre nézve, amelyeknek a megvalósítását a támogatási program fennállásától függetlenül megkezdték. E megfontolásokra tekintettel az arra vonatkozó egyszerű megállapítás, hogy a támogatási kérelem megelőzi a beruházási projekt

kivitelezésének megkezdését, egyszerű, releváns és megfelelő kritériumnak minősül, amely lehetővé teszi, hogy a Bizottság vélelmezze az ösztönző hatás fennállását.

- 216 Továbbá, amennyiben az SF Turistico Immobiliare a beruházási projektjének sajátos körülményeire hivatkozik annak bizonyítása érdekében, hogy az 1998. évi iránymutatás 4.2. pontjának alkalmazása elfogadhatatlan eredményekhez vezet, ismét a fenti 91. és 92. pontban hivatkozott megfontolásokra és ítélkezési gyakorlatra kell emlékeztetni, amely szerint a Bizottság a támogatási program vizsgálata keretében az említett program általános és elvont jellemzőire korlátozhatja vizsgálatát, anélkül hogy meg kellene vizsgálnia a program különböző kedvezményezettjeinek sajátos helyzetét.
- 217 Ennélfogva az 1998. évi iránymutatás jogellenességére alapított kifogást el kell utasítani.

Az ösztönző hatás fennállásával kapcsolatos nyilvánvaló mérlegelési hibára alapított jogalapról

- 218 Szardínia régió, a beavatkozók, az SF Turistico Immobiliare, a Timsas és a Grand Hotel Abi d'Oru úgy érvel, hogy a helyi piac jellemzőire tekintettel és a gazdasági szereplők által a támogatási mechanizmus működéséről alkotott szubjektív elgondolás fényében a Bizottság nem értékelte megfelelően a vitatott program ösztönző hatását.
- 219 E tekintetben több, az 1998. évi iránymutatás alkalmazhatatlanságára, a korábbi támogatási programra vonatkozó rendelkezésekre, a nemzeti jogszabályi háttérre, a 9/1998 törvény elfogadását követően a vállalkozásoknak az abban előírt támogatásokból való

részesülésre vonatkozó bizonyosságára, valamint a vitatott támogatások kedvezményezettjeinek sajátos helyzetére, illetve magatartására alapított évrre hivatkoznak.

A vitatott támogatások kedvezményezettjeinek sajátos helyzetére, illetve magatartására alapított évekről

- 220 A beavatkozók által támogatott Szardínia régió azt állítja, hogy a kedvezményezettek által megvalósított beruházásokat jellemző körülményekből kitűnik, hogy a 9/1998 törvénynek – noha az abban létrehozott támogatási program még nem öltött végleges formát – teljes mértékben ösztönző szerepe volt. A szükségesség feltételének megsértése így csak látszólagos, mivel a Bizottságnak bejelentett és általa jóváhagyott 9/1998 törvény hatálybalépését követően az összes kedvezményezett benyújtott támogatási kérelmet. Továbbá számos kedvezményezett a vitatott támogatási program mellett döntött, lemondva olyan alternatív intézkedésekről, amelyekből bizonyosan részesülhettek volna, és szinte valamennyiüknek bankkölcsönt kellett felvennie olyan feltételekkel, amelyek a várt támogatás hiányában összeegyeztethetetlenek lennének a körültekintő vállalkozásirányítással.
- 221 Szardínia régió tehát úgy véli, hogy a Bizottság pusztán azon tényből, hogy a munkálatok megkezdése előtt nem nyújtottak be támogatási kérelmet, nem következtethet arra, hogy a kedvezményezettek az említett beruházásokat a támogatástól függetlenül véghezvitték volna, és nem zárhatja ki az ösztönző hatást a módosított jogszabályi háttér alapján *a posteriori* elvégzett értékeléssel.
- 222 A beavatkozók hozzátézik, hogy mindenesetre a szükségesség vagy az ösztönző hatás hiánya abban az esetben, amikor a munkálatokat a támogatási kérelem benyújtását megelőzően megkezdték, csak vélelemnek minősül, amelyet meg lehet dönteni, ha

a kedvezményezettek vagy a nemzeti hatóságok olyan bizonyítékokat szolgáltatnak a Bizottságnak, amelyek alátámasztják, hogy az ösztönző hatás és a szükségesség kritériuma teljesül. A jelen ügyben a Bizottságnak tehát meg kellett volna vizsgálnia, hogy erről van-e szó, ahelyett hogy a munkálatok megkezdését megelőző kérelem formai kritériumával védekezik.

223 Az SF Turistico Immobiliare azt kifogásolja, hogy a Bizottság nem csupán azon munkálatokat illetően zárta ki az ösztönző hatás kritériumát, amelyeket a támogatási kérelem benyújtását megelőzően megkezdték, hanem azon – sokkal jelentősebb és funkcionálisan független – munkálatokat illetően is, amelyek esetében a támogatási kérelem megelőzte a munkálatok megkezdését, noha a jogellenesség megállapítását kizárólag a támogatási kérelem benyújtását megelőzően megvalósított munkálatokra kellett volna korlátozni. Ugyanis, amennyiben a Bizottság abban akart biztos lenni, hogy az ösztönző hatást teljes mértékben fennmarad, feltételes határozat elfogadására szorítkozhatott volna, kifejtve, hogy a támogatás a közös piaccal összeegyeztethető azzal a feltétellel, hogy a kérelem benyújtását megelőzően felmerült kiadásokat a vállalkozások viselik. Ez lehetővé tette volna számára, hogy a támogatást „megtisztítsa” amiatt, mert Szardínia régió a 9/1998 törvényt a 33/6 határozattal jogellenesen alkalmazta.

224 A Timsas és a Grand Hotel Abi d’Oru úgy érvel, hogy a támogatás ösztönző hatását illetően a Bizottság azon állításra szorítkozott, hogy valamely program ösztönző hatását nem lehet átvinni egy másikra. Márpedig e felperesek emlékeztetnek arra, hogy kizárólag azért nyújtottak be kérelmet a vitatott program alapján, mert kimerültek azon korábbi, a vitatott programhoz hasonló támogatási programok keretében rendelkezésre álló pénzügyi eszközök, amelyek alapján ugyanazon projektekhez korábban már nyújtottak be kérelmeket. Ennélfogva nem helytálló azon állítás, miszerint a támogatási kérelem benyújtását megelőzően megkezdték a munkálatokat, ennélfogva az ösztönző hatás fennállásához és tartósságához nem fér semmi kétség.

225 A Bizottság cáfolja a felperesek érveit.

- 226 Először is emlékeztetni kell a fenti 213–215. pontban tett megállapításokra, miszerint azon kritérium, hogy a támogatási kérelmet a projektek kivitelezésének megkezdése előtt kell benyújtani, a támogatási program ösztönző hatásának értékelése szempontjából releváns és megfelelő. Következésképpen a jelen jogalap keretében már nem e kritérium megkérdőjelezéséről van szó, hanem kizárólag annak megvizsgálásáról, hogy a felperesek a jelen ügyben bizonyították-e olyan körülmények fennállását, amelyek még abban az esetben is biztosítani tudják a vitatott program ösztönző hatását, ha a kérelmet nem a szóban forgó projektek kivitelezésének megkezdése előtt nyújtották be.
- 227 Másodszor ismét emlékeztetni kell arra, hogy a megtámadott határozat tárgya a 33/6 határozattal bevezetett támogatási program volt, nem pedig a felperesek által e program alapján kapott egyedi támogatások, így a Bizottság nem volt köteles az egyedi kedvezményezettekre jellemző sajátos körülmények megvizsgálására, amely feladat az olasz hatóságokat terheli a támogatások minden egyes kedvezményezettől való visszatéríttetésének szakaszában (lásd a fenti 91. és 92. pontot). Ennélfogva a jelen jogalappal összefüggésben a kedvezményezettek sajátos helyzetére, illetve magatartására vonatkozó érveket mint irrelevánsakat el kell utasítani.
- 228 Következésképpen a fenti 220–224. pontban kifejtett érveket el kell utasítani, és csak a vitatott programhoz általánosan kapcsolódó érveket kell megvizsgálni.

Azon évről, miszerint egyszerűen a 9/1998 törvény hatálybalépése biztossá tette a vállalkozásokat abban, hogy részesülhetnek a támogatásban

- 229 A beavatkozók azt állítják, hogy a 9/1998 törvény már az 1998. április 5-én való hatálybalépésekor részletesen rendelkezett a kedvezményezettek által teljesítendő objektív

kritériumokról, azon projektekről, amelyekhez a támogatásokat nyújtják, valamint a kérdéses programhoz biztosított összegekről is. A 33/4 és a 33/6 határozat ugyanis a 9/1998 törvény 3. cikkére való utalásra szorítkozott, anélkül hogy módosította vagy pontosította volna a támogathatósághoz teljesítendő kritériumokat. Nyilvánvaló tehát, hogy az e kritériumokat teljesítő vállalkozás jogosan számíthatott arra, hogy e támogatást megkapja, következésképpen ösztönözve érezhette magát a munkálatok megkezdésére.

230 A Bizottság cáfolja a beavatkozók érveit.

231 Először is hangsúlyozni kell, hogy a jelen érv jogi terjedelmét meg kell különböztetni a kedvezményezettek lenti 268. és az azt követő pontokban kifejtett jogos bizalmának védelmére alapított érvek jogi terjedelmétől még akkor is, ha az ezen érvek összességének vizsgálatakor figyelembe veendő ténybeli elemek lényegében azonosak. A vitatott támogatások ösztönző hatásának kérdése ugyanis a támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségének vizsgálatához tartozik, míg a kedvezményezettek esetleges jogos bizalma fennállásának kérdése a megtámadott határozatban foglalt visszatérítésre vonatkozó meghagyás jogszerűségének vizsgálatához tartozik. Mindazonáltal mindkét esetben meg kell vizsgálni, hogy önmagában a 9/1998 törvény elfogadása milyen mértékben volt alkalmas arra, hogy a kérdéses program által érintett vállalkozásokat biztossá tette abban, hogy részesülhetnek az említett törvényben előírt támogatásokban.

232 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a támogatási intézkedések vagy a támogatási programok közös piaccal való összeegyeztethetőségének mérlegelése az uniós bíróság ellenőrzése mellett eljáró Bizottság kizárólagos hatáskörébe tartozik (a Bíróság 78/76. sz. Steinike & Weinlig ügyben 1977. március 22-én hozott ítéletének [EBHT 1977., 595. o.] 9. pontja, C-354/90. sz., Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires és Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon ügyben 1991. november 21-én hozott ítéletének [EBHT 1991., I-5505. o.] 14. pontja, és C-119/05. sz. Lucchini-ügyben 2007. július 18-án hozott ítéletének [EBHT 2007., I-6199. o.] 52. pontja). Ennélfogva a bejelentett támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségét elbíráló bizottsági határozat hiányában kizárólag azon tény, hogy a nemzeti hatóságok a támogatási program

bevezetését előirányzó jogi rendelkezéseket fogadtak el, nem alkalmas arra, hogy e program potenciális kedvezményezettjeit biztossá tegye abban, hogy a programban előírt támogatásokból részesülhetnek (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-5/89. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 1990. szeptember 20-án hozott ítéletének [EBHT 1990., I-3437. o.] 14. pontját és C-169/95. sz., Spanyolország kontra Bizottság ügyben 1997. január 14-én hozott ítéletének [EBHT 1997., I-135. o.] 51. pontját).

- 233 Következésképpen a jelen ügyben a 9/1998 törvény Szardínia régió általi elfogadása önmagában nem tehetette biztossá az e törvényben megállapított kritériumokat teljesítő vállalkozásokat abban, hogy az e törvényben előírt program alapján a jövőben támogatásban részesülnek. Közelebbről lehetséges volt, hogy a Bizottság a vizsgálati eljárás keretében a kérdéses programot a közös piaccal összeegyeztethetetlennek minősíti, vagy pedig a támogatott vállalkozások, illetve projektek támogathatósági kritériumainak módosítását kéri.
- 234 Továbbá a jóváhagyó határozat Bizottság általi elfogadása 1998. november 12-én mindenképpen véget vetett minden olyan esetleges várakozásnak, amelyet a potenciális kedvezményezettek táplálhattak a támogatási kérelmek benyújtását megelőzően megkezdett projektek elfogadhatóságát illetően, mivel e határozat – amint a fenti 168. pontban kiemelésre került – kifejezetten kizárta, hogy a 9/1998 törvény által bevezetett program alapján ilyen projektekhez támogatást nyújtsanak.
- 235 Továbbá ki kell emelni, hogy a beavatkozók azon állítása, miszerint már a 9/1998 törvény részletesen szabályozta többek között azon objektív kritériumokat, amelyeket a támogatható projekteknek teljesíteniük kellett, nem felel meg a valóságnak. Ugyanis, míg a 9/1998 törvény a támogatási kérelem benyújtása és a munkálatok megkezdése közötti időbeli viszonyra vonatkozóan nem tartalmazott rendelkezéseket, a 285/1999 rendelet – amint a fenti 200. és 201. pontban kifejtésre került – kifejezetten és kivételképpen előírta azon kikötést, miszerint a program első alkalmazásakor elfogadhatók

a 9/1998 törvény hatálybalépését követően, tehát a támogatási kérelem benyújtását megelőzően megkezdett projektek. Ebből következik, hogy e projektek elfogadhatósága egyáltalán nem az említett törvényben előírt programból eredt.

236 Ennélfogva a beavatkozók által felhozott érvet el kell utasítani.

237 Következésképpen és figyelemmel továbbá a fenti 184–216. pontban az 1998. évi iránymutatás alkalmazhatatlanságára, a korábbi támogatási program fennállására és a nemzeti jogszabályi háttérre alapított érvekkel kapcsolatban már kifejtett elemekre, a vitatott program ösztönző hatásával kapcsolatos nyilvánvaló mérlegelési hibára alapított jogalapot teljes egészében el kell utasítani.

Az EK 87. cikk (3) bekezdésének megsértésére alapított jogalapról

238 A beavatkozók és az SF Turistico Immobiliare úgy érvel, hogy a megtámadott határozat sérti az EK 87. cikk (3) bekezdését, mivel a vitatott programot a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánítja.

239 A beavatkozók e tekintetben azt állítják, hogy a 9/1998 törvény kiterjesztette az idegenforgalmi és szállodaágazatra az azon korábbi programban előírt előnyöket, amelyeket a Bizottság az EK 87. cikk (3) bekezdése szerinti eltérés értelmében jóváhagyott, ahogyan a program végrehajtási rendeletét is. Ennélfogva a Bizottság azáltal, hogy ugyanezen támogatási programot az idegenforgalmi és hotelágazatot illetően a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánította, megsértette a Szerződés említett rendelkezését.

- 240 Az SF Turistico Immobiliare úgy érvel, hogy a Bizottság megfordította a bizonyítási terhet, amikor a megtámadott határozat (70) preambulumbekzdésében úgy vélte, hogy az olasz hatóságok egyáltalán nem hivatkoztak olyan érvre, miszerint a kérdéses támogatások az EK 87. cikk (3) bekezdésének a) pontjában foglalt rendelkezéstől eltérő más rendelkezések értelmében a közös piaccal összeegyeztethetők lehetnének, miközben a Bizottságnak kellett volna megállapítania a közös piaccal összeegyeztethető összeget. Közelebbről a Bizottság nem számította ki a ténylegesen a kérelmet megelőző időszakra vonatkozó összegeket annak megállapítása érdekében, hogy e kiadások milyen „mértékben” torzíthatják a tagállamok közötti kereskedelmet. Márpedig saját támogatási kérelme keretében meg lehet különböztetni egyrészt a kérelem benyújtását megelőzően megkezdett munkálatokra vonatkozó kérelmet, másrészt pedig az említett kérelem benyújtását követően megkezdett munkálatokra vonatkozó, teljesen önálló kérelmet.
- 241 A Bizottság vitatja ezen érveket.
- 242 Elsősorban el kell utasítani a beavatkozók azon állítását, miszerint a 9/1998 törvény csak egy korábbi, a Bizottság által jóváhagyott támogatási programnak az idegenforgalmi és szállodaágazatra való kiterjesztésének minősült, ami miatt az e törvényben előírt program nem nyilvánítható a közös piaccal összeegyeztethetetlennek.
- 243 Először is az összeegyeztethetlenségnek a megtámadott határozatban való megállapítása nem érintette a 9/1998 törvényben bevezetett, az Olasz Köztársaság által bejelentett és a jóváhagyó határozatban jóváhagyott támogatási programot. Ahogyan ugyanis a fenti 87. pontban kiemelésre került, a Bizottság még mindig úgy véli, hogy e program a közös piaccal összeegyeztethető. Azt azonban, hogy az e programban való részvételt a 33/6 határozat alapján olyan projektekre is kiterjesztették, amelyek kivitelezését a támogatási kérelem benyújtása előtt megkezdték, a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánította.

- 244 Másodsorban még ha feltételezzük is, hogy a vitatott program a Bizottság által jóváhagyott korábbi program kiterjesztésének vagy meghosszabbításának minősül, emlékeztetni kell arra, hogy – ahogyan a fenti 190. pontban kifejtésre került – a támogatási program közös piaccal való összeegyeztethetőségének értékelését nem befolyásolhatja azon körülmény, hogy a programot esetleg megelőzték más olyan programok, amelyekre nézve a Bizottság elfogadott bizonyos szabályokat.
- 245 Másodsorban el kell utasítani az SF Turistico Immobiliare által felhozott azon kifogást is, miszerint lényegében a Bizottság feladata annak bizonyítása, hogy a vitatott támogatások a közös piaccal összeegyeztethetetlenek, és nem az olasz hatóságoknak kell bizonyítaniuk ennek ellenkezőjét.
- 246 E tekintetben először is emlékeztetni kell arra, hogy amikor a Bizottság úgy dönt, hogy megindítja a hivatalos vizsgálati eljárást, az érintett tagállamnak és a vizsgált intézkedés kedvezményezettjeinek feladata, hogy előterjesszék azokat az érveiket, amelyek bizonyíthatják, hogy a szóban forgó intézkedés nem képez támogatást, vagy összeegyeztethető a közös piaccal, mert a hivatalos eljárás célja éppen az, hogy a Bizottság megismerje az ügy összes körülményét. Ugyanis, noha a Bizottságnak a hivatalos eljárás megindításakor egyértelműen kell megfogalmaznia a támogatás összeegyeztethetőségével kapcsolatos kételyeit annak érdekében, hogy a tagállam és az érdekeltek a lehető legjobban felelhessenek rájuk, ez utóbbiaknak kell elosztatniuk e kételyeket, és bizonyítaniuk, hogy a kérdéses intézkedés megfelel valamely eltérés feltételeinek (lásd ebben az értelemben a fenti 132. pontban hivatkozott Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 93. és 94. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Közelebbről, a támogatásnak a Szerződés szabályaitól való eltérést megengedő jóváhagyásának megszerzése érdekében az érintett tagállam feladata, hogy a Bizottsággal való együttműködési kötelezettsége értelmében valamennyi olyan adatot a rendelkezésére bocsásson, amely lehetővé teszi ezen intézmény számára a kért eltérés feltételei teljesülésének ellenőrzését (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-364/90. sz., Olaszország kontra Bizottság ügyben 1993. április 28-án hozott ítéletének [EBHT 1993., I-2097. o.] 20. pontját, a Törvényszék fenti 42. pontban hivatkozott Regione autonoma della Sardegna kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 129. pontját és a T-17/03. sz., Schmitz-Gotha Fahrzeugwerke kontra Bizottság ügyben 2006. április 6-án hozott ítéletének [EBHT 2006., II-1139. o.] 48. pontját).

- 247 A jelen ügyben tehát az Olasz Köztársaság és másodlagosan a vitatott támogatások kedvezményezettjeinek feladata volt annak bizonyítása, hogy a támogatásban részesült projektek a közös piaccal összeegyeztethetők voltak.
- 248 Továbbá – amint a fenti 91. pontban kifejtésre került – a Bizottság támogatási program esetén főszabály szerint nem köteles lefolytatni az egyes esetekben nyújtott támogatások elemzését, hanem a kérdéses program általános jellemzőinek vizsgálatára szorítkozhat, anélkül hogy köteles lenne minden egyes konkrét alkalmazási esetet megvizsgálni.
- 249 Következésképpen az SF Turistico Immobiliare fenti 240. pontban kifejtett érvét el kell utasítani.
- 250 Ennélfogva az EK 87. cikk (3) bekezdésének megsértésére alapított jogalapot el kell utasítani.

A pártatlanság elvének és a verseny védelme elvének megsértésére alapított jogalapról

- 251 A beavatkozók úgy érvelnek, hogy a 9/1998 törvényben előírt támogatásokat tíz olyan idegenforgalmi vállalkozásnak is nyújtották, amelyek a törvény, valamint az azt végrehajtó 33/4 és a 33/6 határozat közzététele előtt, de a támogatási kérelmeik benyújtását követően megkezdték bizonyos munkálatokat. A Bizottság által az ösztönzés meghatározása érdekében előadott kritériumokra tekintettel e vállalkozások ugyanabban a helyzetben vannak, mint a beavatkozók. Márpedig a Bizottság az e tíz vállalkozásnak nyújtott támogatás visszatéríttetését nem kérte, ami a pártatlanság elvének megsértésével jár.

- 252 Továbbá a beavatkozók szerint a szóban forgó tíz vállalkozás igazolatlan előnyhöz jutott velük szemben, akik kötelesek a már megkapott támogatásokat visszatéríteni. Ennek következtében sérül az idegenforgalmi és szállodaágazat vállalkozásai közötti verseny.
- 253 A Bizottság nem nyilatkozott kifejezetten e jogalap megalapozottságáról.
- 254 Először is pontosítani kell, hogy a beavatkozók a beavatkozási beadványuk 54. pontjában hivatkoznak azon tíz, a Szardínia régió által 2003. április 14-én a Bizottságnak küldött levél 3.3. pontjában említett vállalkozásra, amelyek a később hatályon kívül helyezett 285/1999 rendeletben előírt eljárás keretében nyújtottak be támogatási kérelmet. Ahogyan a fenti 198. pontban kifejtésre került, a megtámadott határozatból kitűnik, hogy a Bizottság Szardínia régióknak az említett levélben kifejtett véleményéhez csatlakozott, miszerint e tíz vállalkozás beruházási projektjei vonatkozásában az első kérelem időpontját kell figyelembe venni. Következésképpen a Bizottság úgy vélte, hogy az e tíz vállalkozásnak nyújtott támogatások betartják a munkálatok megkezdését megelőző kérelemre vonatkozó kritériumot, tehát e támogatások nem jogellenesek, és nem is összeegyeztethetetlenek a közös piaccal.
- 255 Ebből következik, hogy e tíz vállalkozás nem volt a felperesekhez és a beavatkozókhoz hasonló helyzetben. Ugyanis, míg ez utóbbiak a beruházási projektjeikre vonatkozó munkálatok megkezdése előtt semmilyen támogatási kérelmet nem nyújtottak be, a szóban forgó tíz vállalkozás a később hatályon kívül helyezett végrehajtási rendelet alapján valóban benyújtott kérelmet. Márpedig az állami támogatások ellenőrzésére vonatkozó közösségi jog szempontjából másodlagos az a kérdés, hogy a támogatási kérelem megfelel-e a nemzeti végrehajtási rendelkezésekben előírt alaki követelményeknek. Amint a fenti 215. pontban kifejtésre került, annak megkövetelése révén, hogy az érintett vállalkozás a támogatott projekt kivitelezésének megkezdése előtt egyértelműen kinyilvánítsa a kérdéses támogatási programban való részvételre irányuló szándékát, elkerülhetővé válik, hogy ne nyújtsanak be *ex post* kérelmeket olyan

projektekre nézve, amelyeknek a megvalósítását a támogatási program fennállásától függetlenül megkezdték.

- 256 Mivel e követelmény a beavatkozók által említett tíz vállalkozás esetében teljesül, a beavatkozók és a felperesek esetében azonban nem, a jelen ügyben nem kezeltek eltérően összehasonlítható helyzeteket, és a pártatlanságra vonatkozó kötelezettség sem sérült. Ebből következik továbbá, hogy a szóban forgó tíz vállalkozás a beavatkozókkal szemben nem részesült igazolatlan versenyelőnyben.
- 257 Ennélfogva a pártatlanság elvének és a verseny védelme elvének megsértésére alapított jogalapot el kell utasítani.

A bizalomvédelem elvének megsértésére alapított jogalapról

Szardínia régió arra vonatkozó jogos bizalmáról, hogy az iránymutatás a 9/1998 törvény elfogadásakor nem létezett

- 258 Szardínia régió előadja, hogy a Bizottság a kérdéses támogatási program közös piaccal való összeegyeztethetőségének vizsgálata keretében elmulasztotta figyelembe venni a jogos bizalmát. Márpedig e bizalom fennállását a Bizottságnak a 659/1999 rendelet 14. cikke értelmében hivatalból kellett volna megvizsgálnia, amely cikk megtiltja a támogatás visszatéríttetésének a Bizottság általi elrendelését, ha az ellentétesnek tűnik a közösségi jog valamelyik általános elvével.

- 259 Egyrésztől e tekintetben hangsúlyozza, hogy az annak előírására vonatkozó kötelezettség, hogy a támogatási kérelmet a projektek kivitelezésének megkezdése előtt nyújtsák be, közvetlenül az 1998. évi iránymutatásból következik, és azt a korábbi regionális támogatási program sem írta elő. Másrésztől az említett iránymutatást a 9/1998 törvény elfogadását megelőző napon tették közzé a Hivatalos Lapban. Ennélfogva Szardínia régió úgy véli, hogy objektíve nem volt lehetősége arra, hogy kezdettől fogva biztosítsa azt, hogy a 9/1998 törvény megfeleljen az 1998. évi iránymutatásnak.
- 260 A Bizottság vitatja Szardínia régió érveit.
- 261 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a bizalomvédelemre való hivatkozás joga minden személyt megillet, akiben valamely intézmény megalapozott elvárásokat keltett. A bizalomvédelem elvére azonban nem hivatkozhat az a személy, aki nyilvánvalóan megsértette a hatályos szabályozást (a Bíróság C-96/89. sz., Bizottság kontra Hollandia ügyben 1991. május 16-án hozott ítéletének [EBHT 1991., I-2461. o.] 30. pontja, és C-65/02. P. és C-73/02. P. sz., ThyssenKrupp kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. július 14-én hozott ítéletének [EBHT 2005., I-6773. o.] 41. pontja; a Törvényszék T-217/01. sz., Forum des migrants kontra Bizottság ügyben 2003. április 9-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-1563. o.] 76. pontja).
- 262 A jelen ügyben, ahogyan a fenti 177–180. pontban megállapításra került, mivel a 33/6 határozatban előírt rendelkezések nem tartották be azon feltételt, miszerint a támogatási kérelemnek meg kellett előznie a munkálatok megkezdését, Szardínia régió a Bizottságnak be nem jelentett, így jogellenes támogatási programot vezetett be. Szardínia régió tehát megsértette a hatályos szabályozást, mivel nem tartotta be az EK 88. cikk (3) bekezdését, amely kimondja, hogy a tagállamok az új támogatásokat nem hajthatják végre addig, amíg a Bizottság a támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségéről végső határozatot nem hozott.
- 263 E jogsértés nyilvánvaló, mivel mind az 1998. évi iránymutatás, mind pedig a jóváhagyó határozat kifejezetten megemlítette a munkálatok megkezdését megelőző kérelemre vonatkozó feltételt.

264 Továbbá Szardínia régió az 1998. szeptember 28-i levelében arról biztosította a Bizottságot, hogy „a [9/1998] törvényben előírt támogatások csak a vállalkozások később megvalósítandó kezdeményezéseihez nyújthatók”. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy maga a 9/1998 törvény szövege nem írta elő támogatások nyújtását a támogatási kérelem benyújtását megelőzően megkezdett beruházási projektekhez. Nem döntő tehát, hogy az említett törvény elfogadásához vezető jogalkotási eljárásban Szardínia régió valóban nem tudta figyelembe venni a törvény elfogadását megelőző napon közzétett 1998. évi iránymutatást. Azon jogi szövegeket azonban, amelyek a már megkezdett projektekre nézve visszaható hatállyal vezették be a támogatási kérelem benyújtásának lehetőségét, azaz a 285/1999 rendeletet és a 33/6 határozatot 1999. április 29-én, illetve 2000. július 27-én fogadták el, vagyis jóval mind az 1998. évi iránymutatás, mind pedig a jóváhagyó határozat közzétételét követően.

265 Végül magából a 33/6 határozat szövegéből következik, hogy Szardínia régió teljes mértékben tudatában volt annak, hogy a már megkezdett projektekre vonatkozó támogatási kérelmek elfogadása sérti a közösségi jogot, mivel a 33/6 határozat megemlíti a regionális hatóság azon felelősségét, „amely az olyan információkat tartalmazó iránymutatások hivatalos közzétételéből ered, amelyek – mint a jelen ügyben is – nem felelnek meg az EU előírásainak”.

266 Következésképpen a fenti 261. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében Szardínia régió nem hivatkozhat a bizalomvédelem elvére.

267 Ennélfogva az ezen elv megsértésére alapított jogalapot el kell utasítani annyiban, amennyiben az Szardínia régió állítólagos bizalmán alapul.

A kedvezményezetteknek a korábbi jóváhagyó határozat fennállásán és a jelen ügy körülményein alapuló jogos bizalmáról

- 268 Szardínia régió, a beavatkozók, az SF Turistico Immobiliare, a Timsas és a Grand Hotel Abi d'Oru úgy érvel, hogy a kérdéses támogatások kedvezményezettjei hivatkozhatnak a kapott támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségébe vetett jogos bizalomra. E bizalmat többek között a 659/1999 rendelet 14. cikke is védi.
- 269 E felek szerint a vitatott támogatások kedvezményezettjeinek bizalma a jóváhagyó határozat fennállásán, továbbá azon a tényen alapult, hogy már maga a 9/1998 törvény pontosan meghatározta valamennyi, az egyedi támogatások nyújtásához megkövetelt kritériumot, valamint az olasz hatóságok által tett ígéreteken, és végül a Bizottság 2000. július 12-i azon határozatán alapult, hogy nem emel kifogást az Olaszország hátrányos helyzetű régióiban megvalósítandó beruházásokra vonatkozó, 2006. december 31-ig hatályos támogatási programmal szemben (N 715/99 állami támogatás – Olaszország), amely határozatról összefoglaló közleményt tettek közzé a Hivatalos Lapban (HL C 278., 26. o.), és amely az 1992. december 19-i legge n° 488/92, conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 22 ottobre 1992, n. 415, concernente rifinanziamento della legge 1 marzo 1986, n. 64, recante disciplina organica dell'intervento straordinario nel Mezzogiorno törvényben (a Mezzogiorno szervezetének szabályozásáról szóló, 1986. március 1-jei 64. sz. törvény refinanszírozásáról szóló, 1992. október 22-i 415. sz. törvényrendeletet módosításokkal törvénynyé változtató 488/92. sz. törvény) (a GURI 1992. december 21-i 299. száma, 3. o., és helyesbítése: a GURI 1992. december 23-i 301. száma, 40. o.) foglalt támogatási programra vonatkozott, amely előírta, hogy azon kiadások támogathatók, amelyek az azon pályázati felhívást megelőző pályázati felhívás lejártának időpontját követően merültek fel, amely keretében a támogatási kérelmet benyújtották.
- 270 Bizalmukat megerősítette a 285/1999 rendelet és a 33/6 határozat, a támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségével kapcsolatban Szardínia régió közigazgatási hatóságaitól kapott felvilágosítások, azon tény, hogy a régió rendszeresen elfogadta

a megtérítési kérelmeket, valamint az, hogy a Bizottság lassan járt el, anélkül hogy a támogatások kifizetését felfüggesztő intézkedéseket hozott volna.

- 271 Az SF Turistico Immobiliare hangsúlyozza, hogy e bizalmat nem kérdőjelezheti meg azon tény, hogy sem a 285/1999 rendeletet, sem pedig a 33/6 határozatot nem jelentették be a Bizottságnak. Az SF Turistico Immobiliare szerint ugyanis túlzás lenne megkövetelni a kedvezményezettektől, hogy Szardínia régiótól alakszerű bizonyítékot kérjenek minden, az eljárásra kiható intézkedés Bizottsággal való közlésére vonatkozóan, vagy hogy a támogatás nyújtását követően arról kérdezzék a Bizottságot, vajon valóban bejelentettek-e neki minden későbbi és esetlegesen jelentős aktust.
- 272 A Bizottság vitatja a felperesek és a beavatkozók érveit.
- 273 Az ítélezési gyakorlatból kitűnik, hogy a jogos bizalomra való hivatkozás jogának fennállásához három feltétel egyidejű teljesülése szükséges. Először a közösségi adminisztrációnak pontos, feltételhez nem kötött és egybehangzó, valamint hitelt érdemlő és megbízható forrásokból származó ígéreteket kell nyújtania az érdekelt számára. Másodszor ezen ígéreteknek jogos várakozást kell kelteniük abban a személyben, akihez azokat intézik. Harmadszor az adott ígéreteknek összhangban kell állniuk a vonatkozó szabályokkal (lásd a Törvényszék T-347/03. sz., Branco kontra Bizottság ügyben 2005. június 30-án hozott ítéletének [EBHT 2005., II-2555. o.] 102. pontját és az ott hivatkozott ítélezési gyakorlatot, a T-282/02. sz., Cementbouw Handel & Industrie kontra Bizottság ügyben 2006. február 23-án hozott ítéletének [EBHT 2006., II-319. o.] 77. pontját és a T-444/07. sz., CPEM kontra Bizottság ügyben 2009. június 30-án hozott ítéletének [EBHT 2009., II-2121. o.] 126. pontját).
- 274 Valamely állami támogatás szabályszerűségébe vetett jogos bizalomra azonban – rendkívüli körülményektől eltekintve – főszabály szerint csak abban az esetben lehet hivatkozni, ha ezt a támogatást az EK 88. cikkben előírt eljárás betartásával nyújtották. Ugyanis a gondosan eljáró gazdasági szereplőnek rendes körülmények között meg

kell tudnia győződni arról, hogy ezen eljárást betartották (a Bíróság fenti 232. pontban hivatkozott Bizottság kontra Németország ügyben 1990. szeptember 20-án hozott ítéletének 14. pontja, fenti 232. pontban hivatkozott Spanyolország kontra Bizottság ügyben 1997. január 14-én hozott ítéletének 51. pontja és C-24/95. sz. Alcan Deutschland ügyben 1997. március 20-án hozott ítéletének [EBHT 1997., I-1591. o.] 25. pontja).

- 275 A jelen ügyben, amint a fenti 168. és 180. pontban kiemelésre került, a jóváhagyó határozat egyértelműen kimondta, hogy a Bizottság jóváhagyása csak a támogatási kérelem benyújtását követően megkezdett projektekhez nyújtott támogatásokra vonatkozik, így a vitatott támogatásokat, amelyek e feltételnek nem tesznek eleget, nem az EK 88. cikkben előírt eljárás betartásával nyújtották. A fenti pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint ebből az következik, hogy a vitatott támogatások kedvezményezettjei főszabály szerint nem hivatkozhatnak az említett támogatások szabályszerűségébe vetett jogos bizalomra.
- 276 Az ítélkezési gyakorlat valóban nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a jogellenes támogatás kedvezményezettjei a visszatérítetési eljárás keretében e támogatás visszatérítésének megtagadása érdekében olyan rendkívüli körülményekre hivatkozzanak, amelyek jogszerűen megalapozhatták az e támogatás szabályszerű jellegébe vetett jogos bizalmukat (a fenti 232. pontban hivatkozott Bizottság kontra Németország ügyben 1990. szeptember 20-án hozott ítélet 16. pontja, a Törvényszék T-126/96. és T-127/96. sz., BFM és EFIM kontra Bizottság egyesített ügyekben 1998. szeptember 15-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-3437. o.] 69. pontja, valamint fenti 132. pontban hivatkozott Fleuren Compost kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 136. pontja).
- 277 A Bíróság ítélkezési gyakorlatából hallgatólagosan azonban az következik (a fenti 232. pontban hivatkozott Bizottság kontra Németország ügyben 1990. szeptember 20-án hozott ítélet 13–16. pontja, valamint a fenti 274. pontban hivatkozott Alcan Deutschland ügyben hozott ítélet 24. és 25. pontja), valamint a Törvényszék több alkalommal is kifejezetten kimondta (a Törvényszék T-459/93. sz., Siemens kontra Bizottság ügyben 1995. június 8-án hozott ítéletének [EBHT 1995., II-1675. o.] 104. és 105. pontja, T-67/94. sz., Ladbroke Racing kontra Bizottság ügyben 1998. január 27-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-1. o.] 83. pontja és fenti 132. pontban hivatkozott Fleuren Compost kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 137. pontja), hogy

e kedvezményezettek a nemzeti jog releváns rendelkezései alapján ilyen rendkívüli körülményekre csak a nemzeti bíróságok előtti visszatérítetési eljárás keretében hivatkozhatnak, mivel kizárólag e bíróságok rendelkeznek hatáskörrel az ügy körülményeinek elbírálására adott esetben azt követően, hogy előzetes döntéshozatali eljárás keretében értelmezésre vonatkozó kérdéseket terjesztenek a Bírósághoz.

278 Mindenesetre a felperesek és a beavatkozók által a jelen ügyben előadott egyetlen körülmény sem tekinthető alkalmasnak a megtámadott határozat megsemmisítésének igazolására.

279 Először is, amennyiben arra hivatkoznak, hogy a kedvezményezettek állítólagos jogos bizalma a jóváhagyó határozat fennállásán, továbbá azon a tényen alapult, hogy már maga a 9/1998 törvény pontosan meghatározta valamennyi, az egyedi támogatások nyújtásához megkövetelt kritériumot, így az e kritériumokat teljesítő potenciális kedvezményezettek arra számítottak, hogy részesülnek a támogatásban, a fenti 232–234. pontban, valamint a 168. pontban tett megállapításokból következik, hogy sem a 9/1998 törvény elfogadása, sem pedig a jóváhagyó határozat nem tehetette biztossá a vállalkozásokat abban, hogy jogszerűen részesülhetnek a vitatott támogatásokban. Következésképpen ezen aktusok sem voltak alkalmasak arra, hogy a vitatott támogatások kedvezményezettjeiben jogos bizalmat keltsenek.

280 Nem következik más a Törvényszék T-6/99. sz., ESF Elbe-Stahlwerke Feralpi kontra Bizottság ügyben 2001. június 5-én hozott ítéletéből sem (EBHT 2001., II-1523. o.), amelyre Szardínia régió hivatkozott. Ahogyan ugyanis a Bizottság helyesen kiemelte, az ezen ítélet alapjául szolgáló ügyben a jelen ügy körülményeivel ellentétben a Bizottság az érintett tagállam által megfelelő formában tett bejelentést követően elfogadott határozatban kifejezetten engedélyezte a kérdéses támogatásokat. A Törvényszék éppen ezen okból vélte úgy, hogy a bizalomvédelem elve kizárja a kérdéses támogatásoknak a kedvezményezettekkel való visszatérítetését annak ellenére, hogy a Bizottság később új információk alapján megállapította a támogatások közös piaccal való összeegyeztethetetlenségét (a fent hivatkozott ESF Elbe-Stahlwerke Feralpi kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 188. és 189. pontja).

- 281 Másodszer az olasz hatóságok által tett ígéreteket, a 285/1999 rendeletet, a 33/6 határozatot, a támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségével kapcsolatban Szardínia régió közigazgatási hatóságaitól kapott felvilágosításokat, és azon tényt illetően, hogy Szardínia régió rendszeresen elfogadta a megtérítési kérelmeket, meg kell állapítani, hogy mindezen körülmények a nemzeti hatóságok cselekményeinek minősülnek. Tehát nem tesznek eleget a fenti 273. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat által megkövetelt első feltételnek, miszerint a közösségi adminisztrációnak kell az érdekeltek felé olyan ígéreteket tennie, amelyek megalapozzák ez utóbbiak bizalmát.
- 282 Harmadszor, ami a Bizottság eljárásának állítólagos lassúságát illeti, eltekintve azon, a fenti 100. pontban említett tényről, hogy a előzetes vizsgálati eljárás időtartama a jelen ügyben nem minősíthető túlzottnak, a Bizottság helyesen érvel úgy, hogy a látzólagos tétlensége irreleváns, amennyiben a támogatási rendszert nem jelentették be neki (a Bíróság C-183/02. P. és C-187/02. P. sz., Demesa és Territorio Histórico de Álava kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. november 11-én hozott ítéletének [EBHT 2004., I-10609. o.] 52. pontja).
- 283 Negyedszer a 488/92 törvénnyel bevezetett támogatási programra vonatkozó 2000. július 12-i bizottsági határozat, amely előírta, hogy bizonyos feltételek mellett támogathatók a támogatási kérelem benyújtását megelőzően felmerült kiadások, szintén nem volt alkalmas arra, hogy a vitatott támogatások kedvezményezettjeiben jogos bizalmat keltsen. Emlékeztetni kell ugyanis arra, hogy az EK 87. cikk (1) bekezdésében felállított általános elv az állami támogatások tilalmának elve. Az ítélkezési gyakorlat szerint az ezen elvtől való eltéréseket megszorítóan kell értelmezni (a fenti 132. pontban hivatkozott Fleuren Compost kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 75. pontja). Ebből következik, hogy azon határozat, amely valamely támogatási programmal szemben nem emel kifogást, csak a ténylegesen e program keretében nyújtott támogatásokra vonatkozik, ennél fogva nem kelthet jogos bizalmat jövőbeli hasonló támogatási projektek potenciális kedvezményezettjeiben a kérdéses támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségét illetően (lásd ebben az értelemben

a Törvényszék T-362/05. és T-363/05. sz., Nuova Agricast és Cofra kontra Bizottság egyesített ügyekben 2008. december 2-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 80. pontját).

284 Ennélfogva a bizalomvédelem elvének megsértésére alapított jogalapot el kell utasítani.

A de minimis támogatásokra vonatkozó rendelkezések megsértésére alapított jogalapról

285 A beavatkozók és az SF Turistico Immobiliare úgy érvel, hogy a Bizottság megsértette a *de minimis* támogatásokra alkalmazandó rendelkezéseket.

286 A beavatkozók e tekintetben úgy vélik, hogy a Bizottságnak csupán azt kellett volna elrendelnie, hogy Szardínia régió a kifizetett támogatások összegének azon részét térítse vissza, amely meghaladja az [EK] 87. és [EK] 88. cikknek a *de minimis* támogatásokra való alkalmazásáról szóló, 2006. december 15-i 1998/2006/EK bizottsági rendelet (HL L 379., 5. o.) 2. cikkében megállapított 200 000 eurós felső határt, illetve mindenesetre a 69/2001 rendelet 2. cikkében megállapított 100 000 eurós felső határt.

287 Az SF Turistico Immobiliare hozzáteszi, hogy a Bizottság, mivel kizárta azt, hogy a támogatási kérelem benyújtását megelőzően felmerült kiadásokat *de minimis* támogatás címén megvalósított kiadásoknak tekintsék, nem vette figyelembe Szardínia régió területén fennálló azon kivételes helyzetet, amely a különböző forrásokból származó és az idegenforgalmi ágazatban nyújtott támogatásokat szabályozó, egymásnak ellentmondó rendelkezések közötti átfedésekből ered.

- 288 Szerinte a *de minimis* támogatások mentesülnek a bejelentési kötelezettség alól, „valamennyi állami támogatásra” kiterjednek, és nem érintik az ugyanazon projekthez nyújtott más támogatásokban való részesülés lehetőségét. A Bizottság túl formálisan értelmezi az „egész projekt” fogalmát a kérelemhez csatolt számításban megadott első kiadás alapján.
- 289 A Bizottság cáfolja ezen érveket.
- 290 Először is meg kell határozni, hogy a *de minimis* támogatások területére vonatkozó, egymást követő különböző jogszabályok melyikének időbeli hatálya terjed ki a jelen ügy tényállására. E terület ugyanis egymást követően a *de minimis* támogatásokról szóló bizottsági közlemény (HL 1996. C 68., 9. o.), a 69/2001 rendelet és az 1998/2006 rendelet tárgyát képezte.
- 291 A 69/2001 rendelet (5) preambulumbekzdésének harmadik mondata és az 1998/2006 rendelet (10) preambulumbekzdése szerint a *de minimis* támogatást akkor kell odaítélni tekinteni, amikor az alkalmazandó nemzeti jog értelmében a támogatás igénybevételenek jogát a kedvezményezettre ruházzák. E tekintetben ki kell emelni, hogy a Szardínia régió 2003. április 14-i levelében foglalt különböző táblázatokból kitűnik, hogy a vitatott támogatásokra vonatkozó támogatási kérelmeket 2001. január 20. és március 31. között nyújtották be. Ebből következik, hogy e támogatásokat nem nyújthatták 2001 áprilisa előtt. Márpedig a 4. cikkének (1) bekezdése értelmében a 69/2001 rendelet 2001. február 2-án, a Hivatalos Lapban 2001. január 13-án való közzétételét követő huszadik napon lépett hatályba. A jelen ügyben tehát a *de minimis* támogatásokra vonatkozóan a 69/2001 rendeletben foglalt rendelkezéseket kell alkalmazni.

292 Ezt követően a kérdéses rendelkezések tartalmát illetően a 69/2001 rendelet „Csekély összegű (*de minimis*) támogatás” című 2. cikke kimondja:

„(1) Amennyiben a támogatással kapcsolatos rendelkezések megfelelnek a (2) és (3) bekezdésben megállapított feltételeknek, úgy azokat úgy kell tekinteni, hogy azok nem teljesítik a Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése valamennyi szempontját, és ezért nem tartoznak a Szerződés 88. cikkének (3) bekezdésében foglalt bejelentési kötelezettség alá.

(2) Bármely hároméves időszakban bármely vállalkozás részére folyósított *de minimis* támogatás összege nem haladhatja meg a 100 000 eurót. E küszöbérték a támogatás formájától és a kitűzött céltól függetlenül alkalmazandó.

[...]”

293 Továbbá a 69/2001 rendelet (5) preambulumbekzdésének negyedik mondata szerint „[a] *de minimis* szabály nem érinti azt a lehetőséget, hogy a vállalkozások ugyanazon projektekre a Bizottság által jóváhagyott vagy egy csoportmentességi rendelet hatálya alá tartozó állami támogatásban részesüljenek”.

294 Végül a jelen ügyben a *de minimis* szabály alkalmazására vonatkozóan a megtámadott határozat a következő szövegrészeket tartalmazza.

295 A megtámadott határozat (68) preambulumbekzdése kimondja:

„A Bizottság [...] nem tartja elfogadhatónak az olasz fél érvelését a »de minimis« szabályra vonatkozóan, mert ez a szabály nem használható arra, hogy kikerüljék az

[1998. évi] iránymutatásokban foglalt azon kötelezettséget, mely szerint – az ösztönző hatás elvének betartása érdekében – a támogatási kérelmet azelőtt kell benyújtani, mielőtt a projekt kivitelezése megkezdődne. Az egész projektre vonatkozó összeget kell ugyanis figyelembe venni, nem pedig csak a támogatásnak a kérelem benyújtása előtt megadott részét. A Bizottság emiatt nem fogadhatja el azt a lehetőséget, hogy az [1998. évi] irányelvekben foglalt szabályt átlépve [helyesen: rendelkezéstől eltérve], a *de minimis* szabály alapján a megkezdett munkákat elszámolhatónak [helyesen: támogatathatónak] tekintse.”

²⁹⁶ A megtámadott határozat (73) preambulumbekzdésében a Bizottság kifejti:

„[A 33/6 határozat alapján nyújtott támogatások közös piaccal való összeegyeztetlenségére vonatkozó] álláspont mindazokra a 69/2001[...] rendelet 2. cikkének megfelelően számított *de minimis* összeghatár feletti támogatásokra érvényes, amelyeknek elszámolható [helyesen: támogatható] költségei a támogatási kérelem benyújtása előtt merültek fel, a kérelem benyújtásának idején hatályos vonatkozó végrehajtási intézkedések alapján és amelyhez a kedvezményezett a vizsgált időpontban hozzájuthatott volna.”

²⁹⁷ E két, együttesen értelmezett preambulumbekzdésből következik, hogy a Bizottság nem kívánta teljes mértékben kizárni a *de minimis* szabálynak a vitatott támogatásokra való alkalmazását. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban csak a 33/6 határozattal módosított támogatási programról határozott. A megtámadott határozat tehát egyáltalán nem zárja ki, hogy a *de minimis* szabály az e program alapján nyújtott bizonyos egyedi támogatásokra alkalmazást nyerhessen.

²⁹⁸ A Bizottság azonban úgy vélte, hogy a szabály alkalmazása azt feltételezi, hogy az adott projekthez kapott támogatás teljes összege a szóban forgó vállalkozás esetén

rendelkezésre álló *de minimis* felső határ alatt legyen, tehát nem lehetséges egyszerűen levonni a visszatérítendő támogatás összegéből az említett felső határnak megfelelő összeget, és nem lehetséges figyelembe venni csupán azon összeget sem, amely megfelel a támogatási kérelem benyújtását megelőzően ténylegesen elvégzett munkálatoknak.

299 A felek tehát csak abban a kérdésben nem értenek egyet, hogy a *de minimis* szabály alkalmazása érdekében részekre lehet-e bontani az adott projektre vonatkozó támogatásokat annak érdekében, hogy az említett szabályt az alkalmazandó felső határ alatt lévő összegre alkalmazni lehessen, vagy pedig épp ellenkezőleg úgy kell tekinteni, hogy az adott projektre vonatkozó támogatás oszthatatlan, és a felső határt meghaladó támogatások esetében ki kell zárni a *de minimis* szabály alkalmazását.

300 Mivel a 69/2001 rendelet e tekintetben nem tartalmaz kifejezett rendelkezéseket, e kérdést a *de minimis* szabály céljára tekintettel kell megvizsgálni.

301 E tekintetben ki kell emelni, hogy a kis- és középvállalkozások részére nyújtott támogatások közösségi keretszabályáról szóló közleményének (HL 1992. C 213., 2..) 3.2. pontjában a Bizottság a *de minimis* szabály első bevezetését azon ténnyel indokolta, hogy „nem minden támogatás jár [...] érezhető hatással a tagállamok közötti kereskedelemre és a versenyre”, ami „különösen az igen alacsony összegű támogatásokra” érvényes, valamint azon törekvéssel, hogy „a KKV-k érdekében egyszerűsítsék a közigazgatási eljárásokat”. Így „kívánatos, hogy a bizonyos abszolút összeget elérő támogatás, amely összeg alatt az [EK] [87] cikk (1) bekezdése nem alkalmazható, ne legyen a Bizottsághoz való előzetes bejelentésnek alávetve”.

302 Ugyanígy a *de minimis* támogatásokról szóló 1996. évi közleményének (lásd a fenti 290. pontot) második bekezdésében a Bizottság újból arra hivatkozott, hogy „törekedni kell mind a tagállamok, mind pedig a Bizottság szervezeti egységei adminisztrációjának egyszerűsítésére – amely intézménynek a közösségi szinten ténylegesen jelentős esetekre kell tudnia összpontosítania forrásait”.

303 Ami a 69/2001 rendeletet illeti, az nem tartalmaz kifejezetten a *de minimis* szabály *ratio legis*ének szentelt preambulumbekkezdéseket, és csupán a következők megállapítására szorítkozik:

„A Bizottság tapasztalatainak figyelembevételével megállapítható, hogy bármely hároméves időszak során a 100 000 euró határt el nem érő támogatás nem befolyásolja a tagállamok közötti kereskedelmet és/vagy nem torzítja a versenyt, illetve nem fenyeget annak torzításával, és ezért nem tartozik az [EK] 87. cikk (1) bekezdése hatálya alá” (a 69/2001 rendelet (5) preambulumbekkezdésének első mondata).

304 E megfontolásokból következik, hogy a *de minimis* szabály célja a közigazgatási eljárások egyszerűsítése mind a viszonylag csekély jelentőségű, és ezáltal a verseny torzítására nem alkalmas támogatások kedvezményezettjei, mind pedig a Bizottság érdekében, amely utóbbinak a ténylegesen közösségi érdekű esetekre kell tudnia összpontosítania forrásait.

305 E tekintetben meg kell állapítani, hogy a támogatás részekre bontásának lehetővé tétele annak érdekében, hogy a támogatás egy részére alkalmazni lehessen a *de minimis* szabályt, nem járulna hozzá a fent említett cél eléréséhez. Ugyanis pusztán azon tény, hogy a valamely vállalkozás számára nyújtani tervezett támogatás összegéből levonjuk a *de minimis* felső határnak megfelelő összeget, nem mentesíti a Bizottságot azon feladata alól, hogy az e felső határt meghaladó összeg vonatkozásában meg kell vizsgálnia a kérdéses támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségét, és nem mentesíti a szóban forgó vállalkozást sem azon kötelezettsége alól, hogy megvárja e

vizsgálat eredményét, mielőtt a támogatást megkaphatja, illetve jogellenes támogatás esetén a támogatást adott esetben visszafizesse.

306 Továbbá, ahogyan a Bizottság a Törvényszék írásbeli kérdésére válaszolva helyesen érvelt, a részekre bontás lehetővé tétele a jelen ügy körülményei között azon elvről való lemondáshoz vezethetne, miszerint a támogatás közös piaccal való összeegyeztethetősége feltételezi az ösztönző hatás fennállását, éspedig a nyújtott támogatás teljes összegére nézve. Ugyanis abban az esetben, ha a támogatási kérelem benyújtását megelőzően elvégzett munkálatoknak megfelelő összegek a 100 000 eurós felső határ alatt lennének, tehát azokat nem lehetne az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében vett állami támogatásnak tekinteni, akkor azt kellene megállapítani, hogy a támogatási kérelem előtt semmilyen támogatást nem nyújtottak. Következésképpen úgy kellene tekinteni, hogy a projektet a támogatási kérelem benyújtását követően kezdték meg, noha a valóságban e kritériumot nem tartották be.

307 Ezen eredmény veszélyeztetné az általában az állami támogatások ellenőrzése során követett célokat, mivel alááshatná a tagállamok és a vállalkozások azon kötelezettségük betartására irányuló jó szándékát, hogy ne nyújtsanak állami támogatásokat addig, amíg a Bizottság nem nyilatkozhatott azoknak a közös piaccal való összeegyeztethetőségéről. Ugyanis, még ha a támogatási kérelem benyújtását megelőzően elvégzett munkálatoknak megfelelő összegek a 100 000 eurós felső határ felett lennének is, a kedvezményezettek biztosítva lehetnének afelől, hogy a jogellenesen kifizetett támogatásnak legalább egy részét nem térítettik vissza. Márpedig, ahogyan a Bizottság helyesen érvelt, a *de minimis* szabálynak nem célja, hogy minden jogellenes támogatásban részesülő vállalkozást biztosítson arról, hogy a *de minimis* felső határig mentességben részesülhetnek.

308 Ez utóbbi megfontolást magának a „*de minimis* támogatás” fogalmának az elemzése is alátámasztja. E fogalom szerint ugyanis csekély összegű támogatásról kell szó legyen. Márpedig az e tekintetben alkalmazandó felső határt meghaladó támogatások

részekre bontásának *ex post* lehetővé tétele azzal járna, hogy a *de minimis* szabály részben alkalmazást nyerne azon támogatásokra, amelyek a nyújtásuk idején nem voltak csekély összegűek.

- 309 Igaz, hogy a jogellenesen nyújtott támogatás teljes összegének visszatéríttetését követően a szóban forgó tagállam a vállalkozásnak 100 000 euró felső határig főszabály szerint haladéktalanul új *de minimis* támogatást nyújthat. Ahogyan azonban a Bizottság a Törvényszék írásbeli kérdésére adott válaszában hangsúlyozta, ez állami források nyújtására vonatkozó új döntést követel meg a tagállam részéről, amely erről szabadon határoz, így a részekre bontás tilalma nem tekinthető pusztán formai szabállynak.
- 310 Ennélfogva a 69/2001 rendelet 2. cikkének (1) és (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az EK 88. cikk (3) bekezdésében előírt bejelentési kötelezettség alóli mentesülés nem alkalmazható az olyan támogatás részét képező összegekre, amelynek a teljes összege bármely hároméves időszakban meghaladja a 100 000 eurós felső határt.
- 311 Mindenesetre e megszorító értelmezésnek az 1998/2006 rendelet 2. cikke (2) bekezdésének második albekezdésében való kifejezett rögzítését tehát úgy kell értelmezni, hogy az a *de minimis* szabályt tisztázza, nem pedig úgy, hogy annak alkalmazásához új feltételt vezet be.
- 312 Következésképpen el kell vetni a beavatkozók azon érvét, miszerint a Bizottságnak csupán azt kellett volna elrendelnie, hogy Szardínia régió a kifizetett támogatások összegének azon részét térítse vissza, amely meghaladta a 200 000 eurós felső határt, illetve legalábbis a 100 000 eurós felső határt. Ugyanígy el kell vetni az SF Turistico Immobiliare azon érvét, miszerint a Bizottságnak a *de minimis* szabály alkalmazása

céljából csak a kiadásoknak a támogatási kérelem benyújtását megelőzően felmerült részét kellett volna megvizsgálnia.

- 313 Ez nem zárja ki annak lehetőségét, hogy minden egyes konkrét eset értékelése keretében, amelyet a vitatott támogatások visszatéríttetésekor az olasz hatóságoknak kell elvégezniük, megállapítsák, hogy bizonyos projektek, amelyeket a támogatási kérelem benyújtását megelőzően megkezdték, és amelyek így a 9/1998 törvénnyel bevezetett program alapján nem részesülhetnek támogatásban, funkcionálisan függetlenek olyan más projektektől, amelyeket csak a támogatási kérelem benyújtásának időpontját követően kezdtek meg, és ennél fogva ugyanezen program alapján támogatásban részesülhetnének. Itt azonban olyan kérdésről van szó, amelyet a jelen ügyek keretében nem a Törvényszék feladata eldönteni.
- 314 Ennél fogva a *de minimis* támogatásokra vonatkozó rendelkezések megsértésére alapított jogalapot el kell utasítani.
- 315 Következésképpen a kereseteket teljes egészükben el kell utasítani.

A költségekről

- 316 Az eljárási szabályzat 87. cikkének 2. §-a alapján a Törvényszék a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Mivel a felperesek és a beavatkozók pervesztesek lettek, a Bizottság kérelmének megfelelően kötelezni kell őket a költségek viselésére.

A fenti indokok alapján

A TÖRVÉNYSZÉK (negyedik tanács)

a következőképpen határozott:

- 1) A Törvényszék a T-394/08., T-408/08., T-453/08. és T-454/08. sz. ügyeket ítélelhezatal céljából egyesíti.**
- 2) A Törvényszék a kereseteket elutasítja.**
- 3) A felperesek viselik a Bizottság költségeit, a beavatkozás miatt felmerült költségei kivételével, valamint viselik saját költségeiket.**
- 4) A T-394/08. sz. ügyben a beavatkozók viselik a Bizottságnak a beavatkozással kapcsolatos költségeit, valamint saját költségeiket.**

Pelikánová

Jürimäe

Van der Woude

Kihirdetve Luxembourgban, a 2011. szeptember 20-i nyilvános ülésen.

Aláírások

Tartalomjegyzék

A jogvita előzményei	II - 6272
A megtámadott határozat	II - 6277
Az eljárás	II - 6280
A felek kérelmei	II - 6281
A jogkérdésről	II - 6284
1. A T-394/08. sz. ügyben a beavatkozók által hivatkozott néhány jogalap elfogadhatóságáról	II - 6284
2. A válasz szakaszában felhozott egyes kifogások elfogadhatóságáról	II - 6287
A T-394/08. sz. ügy	II - 6287
A T-408/08. sz. ügy	II - 6289
A T-453/08. sz. ügy	II - 6290
A T-454/08. sz. ügy	II - 6290
3. A helyesbítő határozat jogellenességére alapított jogalapok elfogadhatóságáról	II - 6291
A helyesbítő határozat jogi jellegéről	II - 6292
A jelen ügyben a helyesbítő határozat jogellenességére alapított jogalapok elfogadhatósága tekintetében kifejtett következményekről	II - 6294
4. Az eljárási hibákra alapított jogalapokról	II - 6296
Az EK 88. cikk (2) bekezdésének és a 659/1999 rendeletnek a megsértésére alapított jogalapról	II - 6297
A 659/1999 rendelet 9. cikkének megsértésére alapított kifogásról	II - 6297
A vizsgálati kötelezettség megsértésére alapított kifogásról	II - 6299
	II - 6363

A 659/1999 rendeletben előírt határidők be nem tartására alapított kifogásról	II - 6300
Az EK 254. cikk (3) bekezdésének és a 659/1999 rendelet 20. cikke (1) bekezdésének a megsértésére alapított jogalapról	II - 6303
A megtámadott határozat indokolásának hiányára alapított jogalapról	II - 6305
Az indokolási kötelezettségnek az ésszerű határidőn belüli eljárás elvét illetően való megsértésére alapított kifogásról	II - 6305
Az indokolási kötelezettségnek a támogatás új jogellenes támogatásnak való minősítését illetően való megsértésére alapított kifogásról	II - 6307
Az indokolási kötelezettségnek a regionális fejlesztés címén nyújtott támogatások közös piaccal való összeegyeztethetetlenségét illetően való megsértésére alapított kifogásról	II - 6308
Az indokolási kötelezettségnek a vitatott támogatások ösztönző hatásának értékelését illetően való megsértésére alapított kifogásról	II - 6310
Az indokolási kötelezettségnek a de minimis szabály alkalmazásának megtagadását illetően való megsértésére alapított kifogásról	II - 6313
Az indokolási kötelezettségnek a visszatéríttetésre vonatkozó meghagyást illetően való megsértésére alapított kifogásról	II - 6314
5. Az érdemi jogalapokról	II - 6315
A helyesbítő határozat jogalapjának hiányára alapított jogalapról	II - 6316
A helyesbítő határozat elfogadásakor történt hatáskörrel való visszaélésre alapított jogalapról	II - 6317
Az arra alapított jogalapról, hogy a jóváhagyó határozat nem említette az előzetes kérelem feltételét	II - 6318
Az arra alapított jogalapról, hogy a támogatásokat tévesen minősítették jogellenes, nem pedig visszaélésszerűen felhasznált támogatásnak	II - 6319
Az 1998. évi iránymutatás alkalmazhatatlanságára alapított jogalapról	II - 6324
Az 1998. évi iránymutatás időbeli hatályáról	II - 6324

A korábbi programra vonatkozó rendelkezésekre alapított évről	II - 6325
A nemzeti jogszabályi háttérre alapított évről	II - 6326
Az 1998. évi iránymutatás 4.2. pontjának jogellenességére alapított kifogásról	II - 6329
– A jogellenességi kifogás elfogadhatóságáról	II - 6330
– Az ügy érdeméről	II - 6332
Az ösztönző hatás fennállásával kapcsolatos nyilvánvaló mérlegelési hibára alapított jogalapról	II - 6334
A vitatott támogatások kedvezményezettjeinek sajátos helyzetére, illetve magatartására alapított érvekről	II - 6335
Azon évről, miszerint egyszerűen a 9/1998 törvény hatálybalépése biztosította a vállalkozásokat abban, hogy részesülhetnek a támogatásban	II - 6337
Az EK 87. cikk (3) bekezdésének megsértésére alapított jogalapról	II - 6340
A pártatlanság elvének és a verseny védelme elvének megsértésére alapított jogalapról	II - 6343
A bizalomvédelem elvének megsértésére alapított jogalapról	II - 6345
Szardínia régió arra vonatkozó jogos bizalmáról, hogy az iránymutatás a 9/1998 törvény elfogadásakor nem létezett	II - 6345
A kedvezményezetteknek a korábbi jóváhagyó határozat fennállásán és a jelen ügy körülményein alapuló jogos bizalmáról	II - 6348
A de minimis támogatásokra vonatkozó rendelkezések megsértésére alapított jogalapról	II - 6353
A költségekről	II - 6361
	II - 6365